

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Úloha laického prvku v soudním rozhodování

Monika Milotínská

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Monika Milotínská

obor Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Cheb

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Úloha laického prvku v soudním rozhodování**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Přehled platné právní úpravy
4. Historický exkurs soudnictví v ČR
5. Laický prvek v soudní praxi
6. Příklady z praxe
7. Zhodnocení a návrhy řešení
8. Závěr
9. Seznam použitých zdrojů
10. Přílohy

Doporučené zdroje:

ADAMOV Á, K., Dějiny veřejného práva ve střední Evropě, Praha: C.H.Beck, 2007, 170 s. ISBN: 80-7179-282-9

CÍSAŘOV Á, D., FENYK, K., GŘIVNA, T. a kol., Trestní právo procesní. 5.vyd. Praha: ASPI, 2008, 824 s. ISBN: 978-80-7357-348-5

FIALA, J. a kol., Občanské právo. Praha: ASPI, a.s., 2006, 1000 s. ISBN: 80-7357-212-5 KNAPP, V., Teorie práva, I.vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, 247 s. ISBN: 80-7179-028-1 KOCOUREK, J., ZÁRUBA, J., Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, Praha: C.H.Beck, 624 s. ISBN: 80-7179-761-8

Právní předpisy:

Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

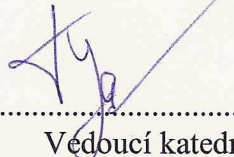
Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a o rodných číslech a o změně některých zákonů.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přísedícího, ve znění vyhlášky č. 313/1995 Sb.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Ing. Pavel Pikola**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 3.2.2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Úloha laického prvku v soudním rozhodování" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2011

Poděkování

Děkuji touto cestou **JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi** za jeho cenné připomínky a odborné rady, které mi poskytoval při konzultacích během zpracování této diplomové práce.

ÚLOHA LAICKÉHO PRVKU V SOUDNÍM ROZHODOVÁNÍ

THE ROLE OF THE LAY ELEMENT IN THE JUDICIAL DECISION

Souhrn:

Práce je věnována laickému prvku v soudním rozhodování, který v českém právním řádu reprezentují přísedící. Cílem práce je zhodnotit úlohu laického prvku v soudním rozhodování a zároveň i jeho opodstatnění v soudobém právním řádu ČR. Metodami získávání poznatků k dané problematice je interpretace právních norem, metoda přímého pozorování soudních líčení, nestandardizované rozhovory s přísedícími a soudci a dále dotazníkové šetření. Dle platné právní úpravy je přísedící člověk bez právnického vzdělání, laik, jenž se přímo podílí na rozhodování soudu, a tím na výkonu státní moci. Přísedící jsou členy prvoinstančních senátů na trestním a občanskoprávním úseku. Při hlasování o rozsudku má hlas přísedícího stejnou váhu jako hlas profesionálního soudce, přičemž senát je tvořen jedním profesionálním soudcem a dvěma laickými přísedícími. Z historického hlediska byl laický prvek v soudním rozhodování nejprve zastoupen v rámci porotních soudů, kdy porota rozhodovala o vině a profesionální soudce o trestu. Porotní soudy byly po roce 1949 nahrazeny nejprve pětičlennými a později tříčlennými senáty tvořenými profesionálním soudcem a dvěma soudci z lidu. Po roce 1991 byli soudci z lidu vystřídáni přísedícími, kteří se na trestním úseku a v oblasti pracovněprávních sporů podílejí na soudním rozhodování dosud. Laický prvek má své místo nejen v českém právním řádu, ale i v právním řádu Slovenské republiky a v právním řádu SRN. V obou zahraničních právních řádech funguje na nejnižším stupni soudního rozhodování stejný model, tedy jeden profesionální soudce a dva laičtí soudci. Praktická část práce vychází z poznatků získaných u Okresního soudu v Chebu dotazníkovým šetřením, nestandardizovanými rozhovory a dále případovými studii kauz projednávaných za účasti přísedících. Poté následuje zhodnocení všech nabytých poznatků k dané problematice. V závěru práce je zkonstatováno, že laický prvek má své opodstatnění i v soudobém moderním právním řádu ČR, přičemž úloha přísedících spočívá v řešení otázek skutkových, nikoliv právních a je významnou zárukou spravedlivého soudního procesu a pojistkou demokracie.

Klíčová slova:

Přísedící, soudce, soudní senát, hlasování, vina, trest, hlavní líčení, laický prvek, porotní soud, pracovněprávní spor, trestní řízení, otázky právní, otázky skutkové.

Summary:

Work is paid to lay constituent in trial determinedly, which in Czech legal order representing lay judge. Purposes work them betterment part lay constituent in trial determinedly and at the same time his foundation in contemporaneous legal order of the Czech republik. Methods of acquisition of knowledge to given problems them interpretation receipt of law, methods of direct observation trial relate, non-standard interview with lay judge and judge and further questionnaire investigation. According to of validity laws legal regulations them lay judge is man without legal field of education, non-profesional judge, who itself direct share on determinedly trial, and the on execution of a state power. Lay judge are a member of senate in the first instance on criminal court and civil trial. With vote of conviction has vote of lay judge the same weigh like vote of judge, senate them making ones judge and two lay judge. From history viewpoint was lay judge first in trial determinedly first representation in the framework assize court, when assize determinedly about guilt and judge about punishment. Assize was in the year 1949 replaced by first guinary and afterwards senate making a one judge and two judge from people. In the year 1991 was judge from people replaced by lay judge , which itself on criminal section and in tort litigation share on trial determinedly till today. Lay judge has its place be no go in Czech legal order, but and in legal order of Slovak republik and in legal order of Germany. In both foreign laws is lay judge on lowest stair trial determinedly same pray - in, needs ones judge and twos lay judge. Applied part of work comming out from knowledges get near district court in Cheb, questionnaire investigation, non standard interview and further case study jural cause where lay judges takes part. After it follows betterment of all on be knowledges to given problems. At the close of work is claiming, lay judge is well foundit and in the legal order of the Czech republik, part lay judge is in solving problem of fact, nay laws and them great warranty fair trial the process of and place insurance democracy. By authoress is propounding several steps in order to streamline discharge of an lay judge office.

Keywords:

associate judge, judge, judicial senate, voting, guilt, confinement, trial by court, lay element (non-profesional), assize, labour law litigation, criminal trial proceedings, law questions, matter of fact.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Cíl práce a metodika.....	6
2.1 Cíl práce.....	6
2.2 Metodika.....	6
3. Přehled platné právní úpravy	8
3.1. Základní prameny práva.....	8
3.2. Zákon o soudech a soudcích.....	8
3.2.1. Ustanovování přísedících – obecná ustanovení.....	8
3.2.2. Předpoklady pro funkci přísedícího.....	8
3.2.3. Volba přísedících	13
3.2.4. Postavení přísedících – obecná ustanovení	15
3.2.5. Práva a povinnosti přísedících	16
3.2.6. Některá ustanovení o postavení přísedícího	17
3.2.7. Zánik funkce přísedícího	18
3.2.8. Dočasné zproštění výkonu funkce přísedícího	20
3.3. Občanský soudní řád	20
3.4. Trestní řád.....	21
4. Historický exkurs soudnictví v ČR	22
5. Laický prvek v soudní praxi.....	28
5.1 Slovenská republika.....	28
5.2 Spolková republika Německo	32
6. Příklady z praxe.....	36
6.1 Povolávání přísedících na zasedání senátu.....	36
6.2 Dotazníkové šetření	38
6.2.1 Složení přísedících Okresního soudu v Chebu z hlediska pohlaví.....	38
6.2.2 Složení přísedících Okresního soudu v Chebu dle věku	39
6.2.3 Složení přísedících Okresního soudu v Chebu dle vzdělání.....	40
6.2.4 Složení přísedících Okresního soudu v Chebu dle pozice na pracovním trhu	42
6.2.5 Složení přísedících Okresního soudu v Chebu dle počtu volebních období ve funkci přísedícího.....	43
6.2.6 Složení přísedících Okresního soudu dle toho, jak se dozvěděli o možnosti vykonávat funkci přísedícího	44
6.2.7 Složení přísedících Okresního soudu dle zařazení do senátů	45
6.2.8 Úloha přísedících v soudním senátu očima přísedících.....	46
6.2.9 Osobní motivace přísedících pro výkon jejich funkce	47
6.2.10 Co ovlivňuje rozhodnutí přísedících před hlasováním senátu o rozsudku	47
6.2.11 Příprava na výkon funkce přísedícího po stránce odborné.....	48
6.2.12 Zájem přísedících o školení.....	48
6.2.13 Kladení otázek přísedícími v rámci hlavního líčení obecně.....	49
6.2.14 Formulace konkrétní otázky položené přísedícím.....	49
6.2.15 Ekonomické náklady na přísedící Okresního soudu v Chebu	50

6.3 Případové studie	51
6.3.1 Případová studie č.1	51
6.3.2 Případová studie č.2	52
6.3.3 Případová studie č.3	54
6.3.4 Případová studie č.4	56
6.3.5 Případová studie č.5	58
7. Zhodnocení a návrhy řešení	59
7.1 Zhodnocení	59
7.2 Návrhy řešení:	62
8. Závěr.....	63
9. Seznam použitých zdrojů	66
10. Přílohy	69

1. Úvod

Česká republika se řadí mezi právní státy. Znamená to, že právo je základním pilířem naší státnosti. Soudní moc je jedinou ze složek státní moci, pro niž je charakteristická její nezávislost. Každý občan našeho státu má garantována základní práva a svobody, jejichž bezvýhradnou ochranu mu stát zaručuje. Na straně druhé každý občan za tuto ochranu svých práv státu v jistém smyslu přenechává část své osobní svobody, jelikož je vázán právním řádem státu, ze kterého mu plynou nejen výše zmíněná práva, ale i určité povinnosti.

Právo se vyvíjí současně se společností. Na počátku vývoje práva stojí doba, kdy se člověk poprvé začal sdružovat do společenstev. Již tehdy bylo třeba, aby vztahy mezi jednotlivými členy společenstva byly určitým způsobem regulovány. Tehdejší společnosti sice ještě neznaly psané právo tak, jak jej známe dnes, nicméně si vytvářely a řídily se tradicemi a zvyky, jež se předávaly z generace na generaci a byly bezvýhradně dodržovány všemi členy společenstva. A právě v těchto tradicích a zvycích lze spatřovat kořeny práva.

Právo bylo rovněž od počátků svého vývoje spojeno s mocí. V prvotních společnostech to byl náčelník kmene, který byl autoritou, zajišťující dodržování stanovených pravidel, v pozdějším období tuto roli zastával panovník. Teprve až v období feudalismu byla moc panovníka omezena vznikem soudů (i když panovník i nadále zůstával nejvyšším soudcem). Co se odbornosti týče, platí i pro právo stejně jako pro jiné vědní obory, že nejprve se mu věnovali laici a až postupem času se z práva stal obor vyžadující odborné vzdělání.

Stejně tak, jak se společnost stávala složitější, stávalo se složitější i právo. Nepsané zvyky a obyčejy nahradila morální pravidla, která byla vystřídána psanými zákony. Hledání spravedlnosti a práva vždy byl, je a i nadále zůstane nelehký proces. Už sám pojem právo má zcela jiný obsah, pokud se na něj podíváme očima bezprávného otroka v Egyptě nebo očima římského občana, požívajícího veškerých práv té doby. Práva, která dnes nazýváme základními lidskými právy, byla v minulosti zcela nemyslitelná. Po dlouhá staletí se člověk již rodil s určeným sociálním statutem, ke kterému náležela i práva. Společnost se měnila pomalu, změny přinášely boje a revoluce. Právo tak, jak jej známe dnes, je výsledkem dlouhodobého společenského vývoje. A tak, jako vývoj společnosti není a nikdy nemůže být ukončen, není a nikdy nemůže být ukončen vývoj práva.

Právo je v současné době vysoce odbornou, institucionalizovanou záležitostí, svěřenou do rukou nezávislých soudů a profesionálních soudců. Vynutitelnost práva zajišťuje stát. Na soudním rozhodování se ovšem i v současnosti podílejí laikové, tedy lidé bez právnického vzdělání. Právní řád České republiky umožňuje laikům přímou účast na výkonu státní moci v podobě přísedících v prvoinstančních soudních senátech, a to i přesto, že se o potřebnosti laického prvku v soudním rozhodování vedou mezi právníky a odbornou veřejností léta diskuze. Jedná se o fenomén, který nemá v jiném oboru lidské činnosti analogii, proto je mu věnována tato práce.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je popsat a zhodnotit úlohu laického prvku v soudním rozhodování. Tento laický prvek v soudním rozhodování v rámci ČR reprezentují přísedící prvoinstančních soudních senátů. Na základě všech nabytých poznatků k danému tématu bude provedeno zhodnocení úlohy laického prvku v soudním rozhodování, především z hlediska jeho opodstatněnosti v soudobém, vysoce odborném, právním řádu, a míry využití možností a přínosů, které tento institut nabízí nejen justici, ale i občanům jako účastníkům soudního řízení.

2.2 Metodika

Metodou získávání teoretických poznatků bude deskripce postavení přísedících dle platné právní úpravy, rozebráno bude ustanovování přísedících, předpoklady pro funkci, jejich volba, postavení, práva a povinnosti, včetně zániku jejich funkce. Teoretické poznatky týkající se úlohy laického prvku v soudním rozhodování budou dány do souvislosti s praktickými zkušenostmi ze soudní síně v případových studiích jak z oblasti práva trestního, tak z oblasti práva občanského. V další částech práce bude proveden nástin historického vývoje soudnictví v ČR s důrazem na předchůdce soudobých laických přísedících v soudním senátu. Pozornost bude rovněž věnována laickému prvku v soudním rozhodování v evropských státech. Právní řád Slovenské republiky se po dobu společného státu vyvíjel stejně jako právní řád ČR. Ovšem od rozdělení obou zemí uběhlo již téměř 20 let, v mezidobí došlo k dalšímu vývoji obou právních řádů, proto bude zajímavé porovnat, jakým směrem se v otázce přísedících právní řád Slovenské republiky vydal. I v právním

řádu Spolkové republiky Německa najdeme laické soudce, navíc SRN se z hlediska politického uspořádání vyvíjela odlišně od ČR, proto bude zajímavé sledovat uplatnění laického prvku v německém právním řádu. Teoretické poznatky práce budou vycházet z dostupné literatury, ať už se bude jednat o platné právní předpisy, právnické učebnice či knihy s právní tematikou. Praktické poznatky budou čerpány ze zkušenosti přísedících a soudců Okresního soudu v Chebu. Metodou získávání empirických poznatků bude především metoda přímého pozorování soudních jednání, a dále nestandardizované rozhovory, které umožňují získat maximum poznatků k dané tematice od subjektů dotazování. Pro ucelené vnímání daného tématu budou přísedící Okresního soudu v Chebu rovněž podrobeni jedné z metod sociologického průzkumu, a to dotazníkovému šetření. Dotazník je sestaven tak, že v první části se nacházejí otázky identifikační, které mají za úkol popsat strukturu přísedících z hlediska pohlaví, věku, vzdělání či ekonomické aktivity. Druhá část dotazníku je zaměřena na samotný výkon funkce přísedícího počínaje určením délky výkonu funkce, zařazením v rámci soudního rozhodování, přes osobní názory na úlohu přísedících v soudním senátu, osobní motivaci k výkonu funkce přísedícího až po faktory, působící na rozhodování přísedícího před hlasováním o rozsudku či přípravu na výkon funkce přísedícího po stránce odborné. Poslední dvě otázky dotazníku jsou kontrolní a jsou směřovány k znalostem přísedících jak na úseku trestním (otázka č.14), tak na úseku pracovněprávních sporů (otázka č.13, obecně zaměřená) ohledně pokládání otázek při hlavním líčení a jejich cílem je v případě správné odpovědi přísedícího osvědčit jeho skutečnou znalost, deklarovanou v případě jeho souhlasu s otázkou zařazenou výše v dotazníku (č.11 - Připravujete se na výkon funkce přísedícího po stránce odborné?). Otázky v dotazníku jsou převážně koncipovány jako otázky uzavřené, dávající dotazovanému na výběr z několika variant odpovědí, jež umožňují jednoduché vyhodnocení a porovnání odpovědí jednotlivých přísedících. Jedna otázka je postavena jako polootevřená, kdy dvě varianty odpovědí doplňuje třetí možnost, a tou je varianta volné odpovědi formulované dotazovaným přísedícím. Tři otázky, jež jsou zaměřeny konkrétně k osobě každého z přísedících, jsou položeny jako otázky otevřené, tedy bez variant odpovědí, a přísedícím je v jejich rámci dán prostor pro jejich volné vyjádření.

3. Přehled platné právní úpravy¹

3.1. Základní prameny práva

Základním pramenem práva upravujícím postavení přisedících v soudním senátu je Zákon č.6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (dále SSZ).

Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č.141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

3.2. Zákon o soudech a soudcích

3.2.1.Ustanovování přisedících – obecná ustanovení

SSZ v části první, hlavě druhé, oddílu prvním, § 60 stanovuje obecná ustanovení týkající se přisedících. Ustanovení upravuje předpoklady, které musí splňovat každý, kdo se uchází o volbu do funkce přisedícího. Všechny předpoklady uvedené v ustanovení musí být splněny současně a jejich splnění musí být prokázáno, popř. o jejich splnění musí být objektivně rozhodnuto ještě před zahájením prvního úkonu procesu vlastního ustanovování do funkce přisedícího, kterým je zahájení volby do funkce přisedícího. Ze stanovených předpokladů nelze činit výjimky. Výčet předpokladů ovšem není taxativní, další předpoklady může stanovit zvláštní zákon (odst.4 § 60 SSZ). Splňování předpokladů musí trvat po celou dobu výkonu funkce. Pokud přisedící přestane splňovat některý ze zákonných předpokladů, má to za následek zánik funkce přímo ze zákona, popř. je k zániku funkce nutné učinit příslušné úkony.

3.2.2.Předpoklady pro funkci přisedícího

1) Státní občanství České republiky

Přisedícím se může stát pouze občan České republiky. Státní občanství České republiky je upraveno zákonem České národní rady č.40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního

¹ Převzato z: Milotínská, M., Úloha přisedícího v soudním senátu, ČZU v Praze, 2009, str.8-20

občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Pokud dojde v průběhu výkonu funkce k zániku státního občanství prohlášením (dle § 16 zákona č.40/1993) nebo nabytím cizího státního občanství (§ 17 zákona č. 40/1993 – výjimku tvoří pouze případy, kdy k nabytí cizího státního občanství dojde v souvislosti s uzavřením sňatku či narození dítěte), následuje zánik funkce přísedícího podle ustanovení § 96 písm. d) SSZ. V případě, že přísedící má dvojí občanství, tj. vedle občanství České republiky ještě občanství dalšího státu, je tato zákonná podmínka splněna, neboť je formulována jako „obecný požadavek na existenci státního občanství České republiky, aniž z této dikce lze dovodit, že musí jít o výlučnou existenci tohoto státního občanství“².

2) Způsobilost k právním úkonům

V případě výkonu funkce přísedícího jde o požadavek existence plné způsobilosti k právním úkonům, která musí být posuzována podle obecné úpravy obsažené v § 8 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Plné způsobilosti k právním úkonům nabývá občan dovršením 18. roku věku. Vzhledem k tomu, že SSZ stanoví v případě přísedícího minimální věkovou hranici pro přístup k funkci výrazně převyšující tuto Občanským zákoníkem stanovenou věkovou hranici pro obecné případy získání způsobilosti k právním úkonům, není tato eventualita rozhodná pro účel splnění této podmínky stanovené SSZ. Podmínka způsobilosti musí být splněna po celou dobu trvání funkce přísedícího. Pozbude-li přísedící způsobilost k právním úkonům, má to za následek zánik funkce přísedícího podle ustanovení § 96 písm.c) SSZ. Míra omezení způsobilosti k právním úkonům není rozhodující, k zániku funkce vždy vede jakékoliv omezení. Omezení způsobilosti nebo úplná ztráta způsobilosti k právním úkonům může nastat jen na základě pravomocného rozhodnutí soudu.

3) Bezúhonnost

Dle ustanovení § 60 odst. 2 SSZ je za bezúhonnou osobu možné považovat toho, kdo nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin, nebo toho, kdo sice za trestný čin odsouzen byl, ale v době, kdy se jeho bezúhonnost zkoumá, se na něho podle zvláštního právního předpisu (§

² Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, str.226

69 a 70 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů) nebo v důsledku amnestie prezidenta republiky

[§ 366 až 370 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů] hledí, jako kdyby odsouzen nebyl. Rozhodující pro posuzování bezúhonnosti je tedy pouze okolnost, zda došlo k pravomocnému odsouzení za jakýkoliv trestný čin³ a zda se na posuzovanou osobu hledí jako na osobu odsouzenou či nikoliv, zjišťovaná z výpisu z trestního rejstříku. Pokud konkrétní osoba podmínku bezúhonnosti nespĺňuje, nelze ji do funkce zvolit.

4) Zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku řádného zastávání funkce

Další ze zákonných předpokladů přístupu k funkci, ovšem objektivní posouzení splnění této zákonné podmínky je obtížné. Struktura osobnosti člověka je od dosažení určitého stupně psychického vývoje v podstatě trvalejšího charakteru, což umožňuje její zkoumání na základě psychologicko-diagnostických metod. To je určitý způsob odpovědného posouzení vhodnosti kandidáta pro řádné zastávání dané funkce. Psychologickým testům se podrobují všichni uchazeči o funkci soudce od roku 1999 v rámci rozhodnutí ministra spravedlnosti o způsobu posuzování kandidátů pro jejich navržení na jmenování do soudcovské funkce. Vyšetření je zaměřeno na zjištění základních předpokladů uchazeče pro budoucí výkon náročných funkcí soudce. Pro osoby ucházející se o zvolení do funkce přisedícího povinnost podrobit se psychologicko–diagnostickému vyšetření stanovena není⁴. Splnění této zákonné podmínky proto musí být v tomto případě zkoumáno pouze z dokladů, které uchazeč předloží v souvislosti se svojí kandidaturou na volbu do funkce přisedícího. Splnění této podmínky je rovněž vyžadováno po celou dobu trvání výkonu funkce přisedícího. Její případné neplnění ovšem nezakládá automatický zánik funkce ze zákona. Projeví-li se tato okolnost v neplnění některé z povinností přisedícího, potom je řešením dle ustanovení § 97 odst. 1 písm. a) SSZ odvoláním z funkce přisedícího pro závažné porušení povinností (v tomto případě ale musí být splněny zákonem dané podmínky).

³ pozn.: nerozlišuje se, zda se jednalo o trestný čin spáchaný úmyslně či z nedbalosti, ani jaký trest či v jaké výši byl za trestný čin uložen, či zda se nejednalo o trestný čin, jehož důsledkem je ztráta funkce přisedícího nebo soudce [§ 96 písm.b), § 94 písm.c) SSZ].

⁴ Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, str.228

5) Dosažení věku 30 let

Původní věková hranice pro přístup k funkci přisedícího byla stanovena na 25 let, ovšem s účinností od 1.7.2003 byla zvýšena na 30 let věku. Tohoto věku musí uchazeč dosáhnout nejpozději v den volby do funkce přisedícího.

6) Souhlas se svým ustanovením do funkce

Ke splnění této podmínky je třeba, aby uchazeč vyslovil svůj souhlas s ustanovením do funkce před tímto ustanovením (nevyjádří-li se uchazeč nejpozději v den svého zvolení do funkce přisedícího, není tato podmínka splněna a k ustanovení do funkce nemůže dojít). Z důvodu bezpečné prokazatelnosti předem vysloveného souhlasu (s ohledem na jistotu platnosti zvolení do funkce přisedícího podle zákona a vyloučení případných komplikací spojených s neplatností rozhodnutí pro nesprávné obsazení soudu, u něhož rozhodoval přisedící, pro jehož zvolení a následné přidělení ke konkrétnímu soudu nebyly splněny zákonné podmínky) je třeba požadovat předchozí souhlas v písemné formě, byť forma předchozího souhlasu není zákonem stanovena.

Vyslovení souhlasu se zvolením do funkce proto je součástí písemně vyplňovaného dotazníku.

7) Souhlas s přidělením k určitému soudu:

I tato podmínka musí být splněna předem, nezpochybnitelným souhlasným projevem vůle uchazeče o zvolení přisedícím, podobně jako podmínka souhlasu se svým ustanovením do funkce uvedeným v předchozím odstavci. Z důvodu nezpochybnitelného splnění této zákonné podmínky je opět třeba vyžadovat souhlas písemný, učiněný před rozhodnutím o zvolení do funkce přisedícího. Proto je tento souhlas opět součástí písemně vyplňovaného dotazníku, který je podkladem pro zvolení do funkce přisedícího.

8) Předpoklad pro ustanovení přisedícím stanovený zvláštním právním předpisem:

Jedná se o předpoklad stanovený zákonem č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dle ustanovení § 1 odst. 4 se tento zákon vztahuje rovněž na přísedící. K prokázání splnění stanovených předpokladů je nutno předložit negativní lustrační osvědčení vydané Ministerstvem vnitra a čestné prohlášení podle ustanovení § 4 zákona, jenž dokazují, že konkrétní osoba nevykonávala činnosti nebo funkce uvedené v ustanovení § 2 zákona. Povinnost předložit lustrační osvědčení a čestné prohlášení se nevztahuje na osoby narozené po 1.12.1971 (§ 20). Nejsou-li tyto předpoklady splněny v době před ustanovením do funkce, ustanovení do funkce by bylo neplatné pro rozpor se zákonem. Došlo-li by k neplnění těchto předpokladů až po ustanovení do funkce, důsledkem by byl zánik funkce. V případě přísedícího by bylo třeba podat návrh na odvolání z funkce dle ustanovení § 97 odst. 1 písm. b) SSZ.

9) Kvalifikační předpoklady

Kvalifikační předpoklady pro výkon funkce přísedícího nejsou stanoveny.

10) Funkční období

Dle ustanovení § 61 jsou přísedící voleni do funkce na dobu 4 let. Po uplynutí volebního období mohou být zvoleni znovu, přičemž počet volebních období není zákonem stanoven.

11) Slib

Po zvolení do funkce skládají přísedící slib. Jedná se tedy o druhý krok v rámci ustanovování do funkce (po zvolení), jenž je nezbytný k tomu, aby přísedící byli způsobilí vykonávat svoji funkci. Požadavek složení slibu coby předpokladu k výkonu funkce přísedícího vyplývá z čl. 93 odst. 2 Úst. Složení slibu souvisí se samotnou existencí funkce přísedícího. Pokud totiž zvolený přísedící odmítne slib složit nebo ho složí s výhradou k jeho obsahu, je následkem této skutečnosti zánik funkce. V důsledku toho se na tuto osobu hledí, jako by nebyla zvolena do funkce přísedícího. Pokud by ten, kdo slib odmítl

složit nebo jej složil s výhradou, opětovně chtěl získat funkci přisedícího, musel by projít celým procesem ustanovování znovu, včetně opakovaného složení slibu. V případě přisedícího se slib skládá pouze jednou při prvním zvolení do funkce, při opakovaných zvoleních se již slib neskládá (výjimkou je výše popsáný případ odmítnutí slibu či složení slibu s výhradou, v tomto případě by přisedící po opětovném projití procesem ustanovování slib musel složit znovu, jelikož by na něho bylo v důsledku předchozího odmítnutí složení slibu či složení s výhradou hleděno jako by nebyl přisedícím zvolen v souladu s ustanovením § 62 odst. 4 SSZ). Přisedící skládají slib do rukou předsedy soudu, u něhož budou funkci přisedícího vykonávat. Slib je zákonem přesně formulované prohlášení, jímž se zvolený přisedící před zákonem určeným subjektem přihlásí k plnění povinností spojených s budoucím výkonem funkce a „vzhledem k tomu, že obsah slibu je formulován v podstatě shodně s povinnostmi uloženými zákonem o soudech a soudcích v jiných konkrétních ustanoveních (srov. § 79 odst. 1, § 80 SSZ), je možno o porušení slibu hovořit pouze ve spojení s porušením některé se zákonem samostatně stanovených zvláštních povinností spojených s příslušnou funkcí“⁵. Povinnost dodržovat slib výslovně neukládá ani zákon o soudech a soudcích ani jiný související právní předpis.

3.2.3. Volba přisedících

Náležitosti volby přisedících z hlediska zajištění voleb a předpokladů pro zvolení stanoví § 64 SSZ. V § 64 odst. 4 je stanoven předpoklad přihlášení k trvalému pobytu v obvodu zastupitelstva obce nebo kraje, které přisedícího do funkce volí. Přihlášení k trvalému pobytu přisedícího se posuzuje podle § 10 až 12 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel). Ke splnění tohoto předpokladu postačí prokázat evidenční stav, není třeba, aby zde kandidát v době volby do funkce fakticky bydlel. Pokud kandidát na funkci přisedícího nemá trvalý pobyt v obvodu působnosti zastupitelstva, které ho do funkce volí, je rovnocenným předpokladem prokázání, že v obvodu zastupitelstva pracuje. Je-li prokázáno, že „kandidát vykonává práci pro zaměstnavatele na základě pracovního vztahu, v jehož rámci je sjednáno místo výkonu práce nalézající se v obvodu příslušného zastupitelstva, nebo, jde-li o výkon práce mimo rámec pracovněprávních vztahů, je-li prokázáno, že v obvodu

⁵ Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, str. 241

příslušného zastupitelstva je skutečně vykonávána samostatná výdělečná činnost kandidáta, resp. že je zde umístěno místo podnikání⁶, považuje se tato podmínka za splněnou. Přisídící okresních soudů jsou do funkce voleni zastupitelstvy obcí v obvodu příslušného okresního soudu, v případě volby přisídících krajských soudů jsou tito voleni zastupitelstvy krajů, jejichž území se třeba jen částečně shoduje s územím působnosti příslušného krajského soudu⁷. K vhodnosti volby kandidátů navržených členy příslušných zastupitelstev má zastupitelstvo zákonem danou povinnost vyžádat si stanovisko předsedy příslušného soudu. Stanovisko předsedy příslušného soudu sice není pro členy zastupitelstva závazné, nicméně je třeba k němu přihlížet obzvláště v případě, kdy jde o stanovisko negativní. V takovém případě je třeba vzneseným námitkám věnovat maximální možnou pozornost, jelikož jde o ustanovení do funkce, která se bezprostředně podílí na výkonu soudnictví nezávislým soudem. Proto je nezbytně nutné u osob kandidátů předejít vzniku pochybností o jejich vhodnosti k zastávání této funkce. Z ustanovení odstavce 3 lze dovodit, že pokud vyjádření předsedy soudu nebylo k dispozici, či zastupitelstvo si toto vyjádření předsedy nevyžádalo, a byl-li kandidát přesto zvolen, pak byla volba realizována v rozporu se zákonem.

1) Počty přisídících

O počtech osob zvolených do funkcí přisídících rozhodují předsedové soudů, u nichž budou zvoleni přisídící svoji funkci vykonávat. Je-li k volbě přisídících příslušných několik zastupitelstev z důvodu zasahování území několika obcí nebo krajů do obvodu územní působnosti soudu, pak má předseda příslušného soudu povinnost rozdělit celkový požadovaný počet přisídících mezi všechna dotčená zastupitelstva, přičemž při stanovení počtu přisídících odpovídajícímu jednotlivým zastupitelstvům vychází poměrově z počtu obyvatel dotčených obcí a krajů zasahujících na území příslušného soudu. Pro stanovení celkového počtu přisídících je rozhodující velikost soudu, u kterého budou přisídící zasedat (počet senátů působících u tohoto soudu), rozvrh práce a počet vyřizovaných věcí. Zákonem doporučené vymezuje přisídícímu, aby nezasedal častěji než 20 dnů

⁶ Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, str. 244

⁷ zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 67 a násl., a zákon č. 129/2000, o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, v ustanoveních § 31 a násl. upravuje postavení a působnost obcí a krajů.

v kalendářním roce, což by mělo být pro předsedu soudu východiskem pro stanovení optimálního počtu přísedících při konkrétním zatížení a organizaci práce daného soudu. Je vhodné toto zákonné doporučení respektovat, neboť při vyšší frekvenci zasedání přísedících mohou vzniknout na jejich straně obtíže, vedoucí ke změnám v organizaci práce při rozhodování jednotlivých sporů, a to by v konečném důsledku mohlo znamenat prodlužování soudního řízení.

2) Zahájení výkonu funkce, osvědčení o volbě

Složení slibu opravňuje přísedícího k zahájení výkonu funkce v případě jeho prvního ustanovování do funkce, pokud je přísedící zvolen opětovně, slib již znovu dle § 62 odst. 2 SSZ neskládá. Oběma těmito případy je ovšem společný první den, kdy se přísedící může zúčastnit soudního řízení jako plnoprávný člen soudního senátu. Je jím den následující po dni, v němž dojde ke složení slibu, resp. k opětovnému zvolení. Dle ustanovení odstavce 2 je předseda soudu, u něhož bude přísedící svoji funkci vykonávat, povinen vydat osvědčení o zvolení přísedícímu po složení slibu nebo po jeho opětovném zvolení. Okamžik vydání osvědčení není ovšem rozhodný pro možnost zahájit výkon funkce. O nesprávné obsazení soudu by šlo pouze v případě, že by přísedící zasedal v senátě ještě v den slibu, popř. v den volby. Pokud výkon funkce zahájí v souladu se zákonem následující den po dni, kdy složil slib, resp. byl opětovně zvolen, ač mu ještě nebylo doručeno osvědčení o zvolení, pak je soud obsazen správně. Pro zahájení výkonu funkce přísedícího rovněž není rozhodující, zda den následující po dni složení slibu, resp. po dni volby, je den pracovní či den pracovního klidu ve smyslu ustanovení zákoníku práce.

3.2.4. Postavení přísedících – obecná ustanovení

1) Neslučitelnost funkcí

Funkce přísedícího dle § 74 odst. 1 SSZ náleží mezi funkce veřejné. Ustanovení § 74 odst. 2 se týká neslučitelnosti funkcí. Funkce přísedícího je neslučitelná s funkcí poslance nebo senátora Parlamentu České republiky. V důsledku případného přijetí zvláštní právní úpravy je možné rozšíření výčtu funkcí inkompatibilních s funkcí přísedícího. Naproti tomu je funkce přísedícího slučitelná jak s výkonem placených funkcí ve veřejné správě, tak i s výkonem jakékoliv výdělečné činnosti.

2) Trestní stíhání:

Jde-li přisedící trestně stíhán, pak orgán, který zahájil trestní stíhání, o tom vyrozumí předsedu soudu, u něhož přisedící vykonává svoji funkci a zastupitelstvo, které přisedícího zvolilo. V případě trestního stíhání přisedícího není rovněž třeba žádného předchozího souhlasu s jeho zahájením, v důsledku čehož vyplývá pro orgány činné v trestním řízení pouze povinnost oznamovací.

3.2.5. Práva a povinnosti přisedících

1) Nezávislost a nestrannost

Nezávislost přisedících a jejich vázanost pouze zákonem, stejně jako povinnost vykládat zákon dle svého nejlepšího vědomí a svědomí či povinnost rozhodovat na základě zjištěných skutečností v souladu se zákonem, nestranně, spravedlivě a v přiměřených lhůtách, tedy tak, jak je stanoveno v § 79 SSZ, je jedním ze základních kamenů demokratického právního státu. Princip nezávislosti přisedícího se vztahuje k vlastnímu rozhodování. V podmínkách demokratického právního státu je nezávislost přisedícího při vlastním rozhodovacím procesu základním požadavkem a zároveň podmínkou k naplnění úlohy soudní moci. Nezávislost je vnitřní záležitostí každého přisedícího. Legislativou jsou vytvořeny objektivní podmínky, vytvářející prostředí pro plné realizování nezávislosti. Nicméně jenom přisedící sám může zabránit tomu, aby nebyl při rozhodování o konkrétní věci ovlivňován jakýmkoliv pocity či okolnostmi souvisejícími s projednávanou věcí nebo účastníky řízení, musí být schopen vždy rozhodnout věcně a uvážlivě, aniž by jeho případné osobní pocity měly na toto rozhodnutí vliv. Z tohoto úhlu pohledu je pak osobní nezávislost tou nejtěžší složkou povinností spojených s výkonem funkce přisedícího. Přisedící jsou při svém rozhodování vázáni zákonem. Zákonem je přisedící vázán vždy, a to bez ohledu na jeho názor na správnost zákona.

Odst. 2 je základním obecným ustanovením zakazujícím každému narušovat nebo ohrožovat nezávislost a nestrannost přisedících. Tento zákaz se vztahuje k jakékoliv činnosti, jednání a úkonům. Není rozhodující, zda tuto činnost, jednání nebo úkon lze subsumovat pod konkrétní skutkovou podstatu trestného činu.

2) Způsob výkonu funkce

Ustanovení § 80 odst. 1 upravuje povinnosti přisedícího v souvislosti s výkonem funkce, především z hlediska svědomitého výkonu funkce, zdržení se všeho, co by mohlo narušit důstojnost funkce či ohrozit důvěru v nezávislé nestranné a spravedlivé rozhodování soudů.

3.2.6. Některá ustanovení o postavení přisedícího

1) Náhrady za vykonávání funkce přisedícího⁸

Dle ustanovení § 93 odst. 1 SSZ náleží za dobu výkonu funkce přisedícího nebo za dobu výkonu jiných povinností spojených s funkcí přisedícího zaměstnanci náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku, kterou je povinen poskytovat stát prostřednictvím soudu, u něhož je funkce přisedícího vykonávána. Dle ustanovení § 124 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnanci, který byl krátkodobě uvolněn pro výkon veřejné funkce, náhradu mzdy. Podle ustanovení § 17 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů, je subjekt, pro který byl zaměstnanec uvolněn, povinen poskytnout zaměstnavateli uvolněného zaměstnance náhradu mzdy, kterou tomuto uvolněnému zaměstnanci zaměstnavatel poskytl (v souladu s § 124 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů). Povinnost k úhradě zaměstnavatelem vyplacené náhrady platu za dobu výkonu veřejné funkce ovšem nevzniká v případech uvedených v odstavci 3 ustanovení nařízení vlády č. 108/1994 Sb., tedy ani v případě výkonu funkce přisedícího. Z toho plyne, že příslušný soud zaměstnavateli nerefunduje náhradu mzdy, kterou poskytl zaměstnanci za dobu výkonu funkce přisedícího. Přisedícím nárok na náhradu mzdy vzniká vždy. Zda mu ji poskytne zaměstnavatel nebo příslušný soud není rozhodující. Poskytne-li přisedícímu náhradu mzdy zaměstnavatel (dle § 124 zákoníku práce), nemůže se domáhat proplacení této částky vůči soudu. Odvolá-li se zaměstnavatel na zvláštní právní úpravu provedenou zákonem o soudech a soudcích a neposkytne-li přisedícímu náhradu mzdy, vyplatí tuto náhradu

⁸ Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, str. 302-305

příslušný soud sám (přisedící předloží potvrzení zaměstnavatele o tom, že mu náhrada mzdy nebyla zaměstnavatelem vyplacena a potvrzení o výši průměrného výdělku; na základě těchto potvrzení a v závislosti na délce přítomnosti přisedícího na jednání či době výkonu dalších povinností spojených s funkcí přisedícího pak soud stanoví výši náhrady platu). Náhradu ušlého výdělku přisedícího, který není v pracovním poměru nebo v poměru obdobném, upravuje vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přisedícího, ve znění vyhlášky č. 313/1995 Sb. Výdělečně činnému přisedícímu, který není zaměstnán na základě pracovněprávního vztahu, náleží za dobu výkonu funkce náhrada ušlého výdělku v prokázané výši (základ daně z příjmů podle posledního platebního výměru této daně vydaného příslušným finančním úřadem dělený počtem pracovních hodin připadajících na kalendářní rok v maximálním rozsahu stanoveném pro zaměstnance v pracovním poměru, maximálně však ve výši 80 Kč za hodinu nebo 680 za jeden den). Nelze-li výši ušlého výdělku prokázat uvedeným způsobem z objektivních důvodů, pak náleží přisedícímu náhrada ve výši 28 Kč za hodinu nebo 238 Kč za den. Pokud daňovým orgánem bude potvrzen základ rovnající se nule nebo ztráta, pak bude přisedícímu poskytnuta pouze náhrada hotových výdajů ve výši a za podmínek stanovených zákonem č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů, pokud by mu skutečně vznikly v souvislosti s vykonáváním funkce přisedícího a dále „náhrada paušální podle § 5 vyhlášky ve výši 150 Kč za každý den výkonu funkce, která přisedícím náleží vždy, bez ohledu na to, zda jim výdělek ušel či nikoliv, a bez ohledu na právní vztah, v němž výdělečnou činnost realizují, nebo na okolnost, že v žádném takovém právním vztahu nejsou“⁹. Přisedícím-důchodcům náleží pouze paušální náhrada (a náhrada hotových výdajů pouze pokud jim s výkonem funkce přisedícího prokazatelně vznikly za podmínek stanovených zákonem¹⁰), neboť nejsou výdělečně činní, proto jim žádná mzda ani výdělek neuchází, čímž není splněn základní předpoklad pro poskytování náhrady za tyto příjmy.

3.2.7. Zánik funkce přisedícího

1) Zánik funkce přisedícího

⁹ Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, str.305

¹⁰ Zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů.

Funkce přisedícího zaniká na základě splnění podmínek stanovených v ustanovení § 96 SSZ přímo ze zákona, a to tím, že uplyne funkční období, na které byl zvolen nebo dnem právní moci rozhodnutí o odsouzení za trestný čin spáchaný úmyslně či o odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro čin spáchaný z nedbalosti, dále dnem právní moci rozhodnutí o zbavení, resp. omezení způsobilosti k právním úkonům, dnem pozbytí státního občanství České republiky nebo smrtí či dnem právní moci rozhodnutí o prohlášení za mrtvého.

2) Odvolání přisedícího

Dle ustanovení § 97 SSZ může zastupitelstvo, které přisedícího do funkce zvolilo, ho z této funkce odvolat na návrh předsedy soudu, u něhož přisedící svoji funkci vykonává. I přesto, že byl návrh na odvolání předsedou soudu podán, nemusí to nutně znamenat odvolání přisedícího, jelikož rozhodnutí o jeho případném odvolání je plně v kompetenci příslušného zastupitelstva. Před rozhodnutím o odvolání přisedícího má zastupitelstvo povinnost vyžádat si jeho stanovisko (§ 97 odst. 2 SSZ), čímž přisedícímu není upřeno právo se řádně obhájit a vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu. Podmínkou pro podání návrhu na odvolání z funkce, resp. pro odvolání z funkce přisedícího, je existence okolností uvedených v § 97 odst. 1. písm. a) až c) SSZ. Míru závažnosti porušení povinností přisedícího je třeba posuzovat dle konkrétního případu, pokud porušení povinností je méně než závažné, k odvolání přisedícího nemůže dojít (pokud je podmínkou k odvolání pouze porušení povinností přisedícího). Co se týče ztráty předpokladů pro výkon funkce přisedícího dle § 60 odst. 1 až 4, jedná se o „předpoklady, v důsledku jejichž ztráty nedochází k zániku funkce ex lege podle ustanovení § 96 SSZ“¹¹, tzn. z důvodu pravomocného odsouzení za jiný trestný čin než je uveden v § 96 písm. b) SSZ; pozbytí morálních vlastností a záruk řádného výkonu funkce; pozbytí předpokladů dle zákona č. 451/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (negativní lustrační osvědčení a prohlášení). V případě ztráty těchto předpokladů pro výkon funkce je příslušný předseda soudu povinen dle § 16 SSZ návrh na odvolání z funkce přisedícího podat. V případě odvolání z důvodu takového zdravotního stavu, jenž neumožňuje přisedícímu řádně vykonávat svoji funkci, není podmínkou odvolání dlouhodobost zdravotního omezení (na

¹¹ Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, str. 310

rozdíl od obdobného důvodu nezpůsobilosti soudce k výkonu funkce dle § 91 SSZ). Pokud dojde k rozhodnutí o odvolání z funkce přisedícího, zaniká jeho funkce uplynutím dne, kdy o jeho odvolání bylo zastupitelstvem rozhodnuto. V procesu odvolání přisedícího z funkce musí být dodržen zákonný postup, tedy návrh předsedy soudu, vyjádření přisedícího, posouzení všech relevantních okolností případu a rozhodnutí.

3) Vzdání se funkce

Přisedící se může ze své vlastní vůle vzdát funkce dle § 98 odst. 1. SSZ. Oznámení přisedícího musí být doručeno příslušnému zastupitelstvu, které ho do funkce zvolilo. Uplynutím dne, kdy zastupitelstvo platně rozhodne v této věci, zaniká funkce přisedícího.

3.2.8. Dočasné zproštění výkonu funkce přisedícího

Výkonu funkce může být dočasně zproštěn i přisedící, a to v případě jakéhokoliv trestného stíhání vedeného proti svojí osobě nebo v případě podání návrhu na odvolání z funkce přisedícího. Ani v případě splnění těchto okolností ovšem nemusí být přisedící dočasně zproštěn funkce. Posouzení všech okolností a rozhodnutí o jeho dočasném zproštění funkce je výhradně v kompetenci předsedy příslušného soudu. Pokud bude o dočasném zproštění funkce přisedícího rozhodnuto, dojde k jeho dočasnému zproštění výkonu funkce dnem, kdy mu bylo rozhodnutí o dočasném zproštění z funkce doručeno (nestanoví-li rozhodnutí den pozdější). Po doručení rozhodnutí o dočasném zproštění funkce se již přisedící nemůže podílet jako člen senátu na rozhodování soudu a je třeba z důvodu správně obsazeného soudu a řádného výkonu soudnictví provést změny v organizaci práce daného senátu.

3.3. Občanský soudní řád

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů upravuje postavení přisedících při hlasování a stanoví další důležité skutečnosti týkající se průběhu jednání před soudem. Přisedící v řízení před okresním soudem jsou účastní na jednání ve věcech pracovních [§ 36a, odst.1 a)]. Přisedící jsou si při rozhodování senátu rovni s předsedou senátu (§ 36, odst. 1); senát rozhoduje po tajné poradě, které nesmí být přítomen nikdo jiný než členové daného senátu a soudní zapisovatel (§ 37 odst.1); k přijetí

rozhodnutí je třeba většina hlasů, hlasovací povinnost mají všichni členové senátu, předseda senátu je ten, kdo hlasování řídí a průběh hlasování je následující: nejprve hlasují přísedící, mladší přísedící či soudci před staršími a nakonec hlasuje předseda senátu (§ 37 odst.2). Protokol o hlasování je tajný (§ 44 odst.1). Pokud v průběhu projednávání věci dojde ke změně v obsazení soudu (např. z důvodu úmrtí přísedícího), seznámí předseda senátu na počátku dalšího jednání s obsahem přednesů a provedených důkazů nového člena senátu, resp. senát (§119 odst.3). Důkazy jsou prováděny soudem při jednání (§ 122 odst.1). Přísedící mohou klást otázky svědkům (§ 126 odst.3). Důkazy jsou hodnoceny jednotlivě i ve vzájemných souvislostech dle úvahy soudu (§ 132).

3.4. Trestní řád

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů stanoví procesní pravidla trestního řízení. Přísedící může při hlavním líčení, neveřejném i veřejném zasedání přihlížet pouze k důkazům, které byly provedeny při tomto jednání (§ 12). Z jednání je vyloučen přísedící pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se věc týká nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení z důvodu pochybnosti o nestranném rozhodování (§ 30 odst.1). V tomto případě o vyloučení přísedícího rozhoduje tento senát (§ 31 odst.1). O hlasování senátu se sepíše protokol, v němž musí být uveden postup při jednotlivých hlasování, jejich výsledek a rozhodnutí; mínění odlišné od mínění většiny se zapíše v celém znění včetně odůvodnění; protokol o hlasování podepíše oba přísedící, předseda senátu a zapisovatel; protokol o hlasování bude poté zalepen a připojen k protokolu o jednání, rozlepit jej smí pouze nadřízený soud při rozhodování o opravném prostředku (§ 58). Poradě a hlasování nesmí být přítomen nikdo vyjma přísedících a předsedy senátu, kteří o dané věci jednali a zapisovatele; při hlasování rozhoduje většina hlasů, pokud není většina hlasů dosaženo, připočítá se hlas pro obžalovaného nejméně příznivý k hlasu pro obžalovaného méně příznivému, dokud se nedosáhne většiny hlasů; hlasovat musí každý člen senátu v každé otázce, pouze v případě, hlasuje-li se o trestu a jeden z členů senátu hlasoval v otázce viny pro nevinen, může se tento člen senátu hlasování o trestu zdržet a jeho hlas se přičte k hlasu pro obžalovaného nejpříznivějšímu; přísedící hlasují před soudci, mladší hlasují před staršími, předseda senátu hlasuje naposledy (§ 127). Pokud se v průběhu odročení hlavního líčení změní složení senátu, může předseda senátu na začátku odročeného hlavního líčení přečíst obsah protokolu o

dosavadním průběhu líčení před senátem v novém složení včetně provedených důkazů pouze za podmínky, že s tím souhlasí obviněný i státní zástupce. Pokud obviněný nebo státní zástupce souhlas nedají, musí se hlavní líčení konat znovu od začátku (§ 219). U rozsáhlých kauz s mnoha svědky, kde se dá předpokládat dlouhý průběh hlavního líčení, je stanoven institut náhradního soudce a přísedícího (§ 197), kteří jsou přibráni, aby mohli v případě potřeby nahradit přísedícího či soudce, který se z vážných důvodů nemůže dále hlavního líčení účastnit. Při rozhodování soud přihlíží jen ke skutečnostem a důkazům, které byly probrány a provedeny během hlavního líčení (§ 220 odst.2).

4. Historický exkurs soudnictví v ČR¹²

S počátky soudní moci se lze setkat v historii českých zemí až se vznikem a rozvojem prvních státních útvarů, pro které bylo charakteristické uplatňování práva jako jistého souboru pravidel chování lidí. Právo bylo zpočátku souborem obyčejů, jež byly zachovávané od dob rodové společnosti. Při prosazování těchto obyčejů se uplatňovala především svépomoc. V důsledku vývoje lidské společnosti a s ním spjatým rozvojem právních norem, které sloužili k regulaci vztahů členů společnosti, vzrůstal význam sporů o právo i nezbytnost trestání činů porušujících právní normy. „Tam, kde vládne či přetrvává svépomoc, je každý soudcem ve vlastní věci, jedna právní nejistota rodí další a otvírá se pole pro krevní mstu, v níž již nejde o právo, ale o odplatu. Soudnictví získává prostor úměrně tomu, jak stát možnost použití svépomoci omezuje, reguluje, zakazuje.“¹³

Soudní moc, normotvorná moc a výkonná moc byly soustředěny do rukou panovníka, který nejdůležitější právní spory řešil sám nebo v rámci dvorských sjezdů či prostřednictvím dvorského soudu. Vedle tohoto ústředního soudu panovníkova byla soudní pravomoc vykonávána též panskými úředníky, kteří sídlili na jednotlivých hradech. Asi v polovině 13. století vznikl v důsledku sílící moci stavů zemský soud, který převzal významnou část soudní pravomoci, čímž došlo k oddělení výkonu soudnictví od dvorského shromáždění. Zemskému soudu předsedal panovník pouze v jeho počátcích, později byl panovník nahrazen zástupcem – zemským hejtmanem. Část soudní pravomoci včetně

¹² zpracováno dle: Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5.vyd. Praha:ASPI, 2008, nebo Adamová, K.: Dějiny veřejného práva ve střední Evropě. Přehled vybraných otázek. Praha: C.H.Beck, 2000, nebo Ottův slovník naučný (heslo porota) dostupný z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/318598-porota>, citováno 20.3.2009 in Milotínská, M., Úloha přísedícího v soudním senátu, ČZU v Praze, 2009, s.20-23

¹³ Zoulík, F.: Soudy a soudnictví. C.H.Beck, Praha 1995, s. 37

trestání některých zločinů prováděli v jednotlivých krajích krajští hejtmané, ve městech pak městská rada složená z konšelů. Méně závažné věci řešil rychtář (fojt).

V této době začal být uplatňován princip personality práva, tedy každý byl souzen u toho soudu, který odpovídal jeho společenskému postavení a sociální situaci. Soudní pravomoc tak uplatňovala vrchnost nad svými poddanými a na výkonu soudnictví se významně podílela i církev.

Koncem 14. století vznikl soud komorní, jež byl snahou panovníka čelit ovládnutí ostatních soudů šlechtou. „Ustavením Říšského komorního soudu (Reichskammergericht) v roce 1495 dochází poprvé k tomu, že je (soud) obsazován soudci z povolání. Tím se rodí zvláštní soudcovský stav, který v kontinentálních právních systémech převládl již v období absolutní monarchie.“¹⁴ V polovině téhož století vznikl apelační soud, u něhož bylo soustředěno odvolávání proti rozsudkům městských soudů. Apelační soud byl prvním byrokratickým soudem v našich zemích, jeho členové byli jmenováni a placeni panovníkem, jehož instrukcemi se řídili.

Po porážce stavovského povstání roku 1620 byl v českých zemích nastolen absolutistický režim. Základním pramenem práva se stalo Obnovené zřízení zemské. Rozsudky zemského soudu potvrzoval panovník, který mohl kohokoliv vyjmout z kompetence kteréhokoliv soudu, mohl zastavit trestní řízení a podobně. Nebylo již možné soudit na základě právních obyčejů, dle volné úvahy soudců nebo na podkladě starších rozhodnutí. Dosavadní ústní a veřejné soudní líčení bylo nahrazeno zásadou písemnosti a tajnosti, uplatňovala se zásada oficiality a inkvizičního procesu. Byly zavedeny tři soudní instance (nejvyšším soudním orgánem se stala Česká dvorská kancelář, odvolací instancí byl apelační soud v Praze a Brně, první instancí soudy zemský, městský nebo vrchnostenský dle stavovské příslušnosti). Soudnictví bylo odděleno od správy, rozdíl mezi stranami existovaly jen v první instanci, ve druhé a třetí instanci si byly strany formálně rovné.

Za vlády Marie Terezie a Josefa II. došlo k dalším změnám v soudnictví. Roku 1749 se soudnictví v důsledku osvícenských reforem oddělilo od správy. Josefínské reformy

¹⁴ Zoulík, F.: Soudy a soudnictví. C.H.Beck, Praha, 1995. s. 39

znamenal plné odstavovštění soudů. U městských a venkovských soudů museli být učení právníci.

Po roce 1848 doznala organizace soudnictví významnějších změn. Zůstaly zachovány tři instance. V první soudil v méně závažných trestných věcech okresní soud (samosoudcem), v závažnějších věcech pak sborový soud nazývaný jako krajský soud (několikačlenným senátem), u něhož se definitivně prosadilo rozhodování některých věcí porotou, která řešila otázku viny, zatímco trest ukládali poté soudci z povolání. Po příchodu Bachova absolutismu jsou porotní soudy zrušeny a uzákoněny jsou až v roce 1873. Porotci jsou k výkonu funkce doporučováni orgány obecní samosprávy. Porotcem se mohl stát pouze muž starší 30-ti let, který byl gramotný a měl domovské právo v Předlitavsku (Rakousku). Jeho přímé daně byly vyšší než 10 zlatých za rok, jinak musel být advokátem, notářem, profesorem nebo učitelem na střední nebo vysoké škole, popřípadě musel získat doktorský titul na tuzemské univerzitě. Vyloučení byli státní úředníci, vojáci, duchovní, učitelé základních škol a osoby zaměstnané u pošty, železnice, telegrafního nebo paroplavebního podniku. Relativně vyloučení byly osoby zbavené občanských práv (zejména soudem uznání marnotratníci), osoby, na jejichž majetek byl prohlášen konkurz nebo které v důsledku tělesné vady nebo duševní poruchy nemohly plnit povinnosti s výkonem funkce spojené či osoby obžalované pro trestný čin či nacházející se ve výkonu trestu. Funkci porotce mohli odmítnout lidé starší 60-ti let, osoby sloužící u císařského dvora a poslanci zemského sněmu, dále profesori, učitelé, lékaři a lékárníci a osoby, které funkci porotce již vykonávaly. Ze seznamu porotců byl každý rok sestavován aktuální seznam, z něhož se porotci losovali. Funkčním obdobím porotce byl kalendářní rok. „Pokud však zasedání porotního soudu přesáhlo do následujícího kalendářního roku, neboť dosud nebyly uzavřeny všechny trestní věci, bylo uvedení v obžalování pravomocné již při zahájení zasedání (§ 298 trestního řádu)“¹⁵. Porotce měl nárok na cestovné, pokud se jeho bydliště nacházelo dále jak 7,5 km od sídla porotního soudu. Pokud se k soudnímu jednání nedostavil, musel zaplatit pokutu do výše 50 zlatých, pro opakované delikty až do výše 100 zlatých. O pokutě rozhodl porotní soud. Postižený porotce se mohl obrátit s námitkou na zemský krajský soud. Proti rozhodnutí zemského krajského soudu o námitce již nebyl žádný další opravný prostředek přípustný. Dvanáctičlenný sbor porotců rozhodoval o vině

¹⁵ Schelleová, I., Schelle, K.: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy), Praha, 2004, s.145

či nevině a tři soudci z povolání o výši trestu. Porotní lavice se sestavovala ad hoc před započítím jednání ze všech pozvaných 36 hlavních porotců a 9 náhradních porotců (tedy z celého tzv. služebního seznamu; losoval prezident zemského krajského soudu; porotci mohli před započítím losování sdělit důvody svého případného vyloučení z projednávané kauzy). Porotní soudy jednaly o zločinech (vraždy, loupeže), ale i o rušení veřejného klidu či smilstvu proti přirozenosti nebo o politických a trestných činech spáchaných obsahem tiskovin.

Po rozpadu rakousko-uherské monarchie byla tato organizační struktura převzata nově vzniklou Československou republikou recepčním zákonem. Okresní soudy projednávaly samosoudcem přestupky, krajské soudy rozhodovaly jednak jako soudy odvolací proti rozhodnutím okresních soudů a jednak jako sborové soudy prvního stupně o přečinech a zločinech, přičemž v některých případech se uplatňovala příslušnost poroty. Porotní soudy se skládaly ze dvou sborů – z dvanáctičlenného sboru porotců (tzv. lavice porotců), jež rozhodovala o vině, a tří soudců z povolání, kteří rozhodovali o výšce trestu. Ke krajským soudům byly přiřčeny soudy kmetské (laické), u nichž se projednávaly delikty proti cti. „Seznamy porotců byly sestavovány podle zákona č.278/1919 Sb. v každé obci komisí složené ze starosty a čtyř osob způsobilých k funkci porotce, zvolených obecním zastupitelstvem. Na základě těchto seznamů, jež byly prostřednictvím okresních úřadů zaslány předsedovi krajského soudu, byly sestavovány roční seznamy. Z nich se potom losováním vytvářely služební seznamy, tj. 36 hlavních a 9 náhradních porotců“¹⁶. Porotní soudy rozhodovaly o těžkých trestných činech obecně kriminálních (taxativně uvedeny v trestním řádu) a dále o trestných činech spáchaných obsahem tiskopisu či o trestných činech politických. Porotní soudy byly zřizovány v sídle krajského soudu pro obvod tohoto soudu a pravidelně byly k zasedání svolávány dvakrát do roka.

Za druhé světové války sice zůstala formálně zachována soustava českých soudů, nicméně rozhodující význam měla jurisdikce německých soudů a aplikace německého práva. Soudy prvního stupně byly na území protektorátu německé úřední soudy, jako soudy druhého stupně působily dva zemské soudy a pro celý protektorát vrchní zemský soud v Praze. Po osvobození v roce 1945 byl obnoven předválečný právní pořádek včetně organizace soudů.

¹⁶ Schelleová, I., Schelle, K.: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy), Praha, 2004, s.32

„Po druhé světové válce byly porotní soudy zákonem č. 232/1946 Sb. s účinností od 1. března 1947 reorganizovány. Výběr porotců začaly provádět národní výbory.“¹⁷ Bylo-li kladně odpovězeno na otázku viny, účastníci se všichni porotci zasedání spolu s tříčlenným sborem soudců, kde každý mohl vyjádřit svůj názor, ale v této chvíli se ještě nehlasovalo. Po skončení této porady si porotci ze svého středu zvolili tři zástupce (u této volby nebyli profesionální soudci přítomni), kteří se poté zúčastnili hlasování o trestu. Porotní soudy ovšem byly záhy zrušeny (Zákon č. 319/1948, o zlidovění soudnictví).

Po roce 1948 zůstalo zachováno soudnictví občanské, vojenské a správní. Soustava soudů odpovídala územně správnímu členění (obvodní sídla krajských a okresních soudů odpovídaly obvodům a sídlům krajských a okresních národních výborů) a na výkonu soudnictví se ve všech instancích podíleli soudci z lidu. Senáty v první instanci se skládaly z jednoho soudce z povolání jako předsedy senátu a dvou soudců z lidu jako přísedících, senáty v druhé instanci se skládaly ze dvou soudců z povolání, z nichž jeden předsedal a ze tří soudců z lidu. „To znamenalo, že soudci z lidu byli připuštěni též k Nejvyššímu soudu, a to dokonce i k výkonu soudní moci při rozhodování o stížnosti pro porušení zákona. V tom případě byl senát složen ze tří soudců z povolání a ze dvou soudců z lidu“¹⁸. Okresní soudy v první instanci rozhodovaly o všech trestných činech (výjimkou byly trestné činy proti republice, o nichž rozhodoval státní soud¹⁹). Krajské soudy se staly pouze soudy odvolacími. Soudní řízení bylo pouze dvojinstanční, soudci z povolání byli jmenováni natrvalo, počátkem roku 1949 byly zrušeny porotní soudy, u soudního jednání porotu nahradily pětičlenné senáty, jejichž členy se stali laičtí soudci z lidu.

Po roce 1952 byli soudci z povolání i soudci z lidu voleni na určité období, jako soudy první instance působily v méně závažných trestních věcech lidové soudy (Zákon č.

¹⁷ Schelleová, I., Schelle, K.: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy), Praha, 2004, s.33

¹⁸ Glos, J. a kol.: Zákon o zlidovění soudnictví a souviselé zákony a nařízení, Praha 1949 in Schelleová, I., Schelle, K.: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy), Praha 2004, s. 179

¹⁹ Pozn.: senáty Státního soudu byly pětičlenné, předseda a dva členové byli soudci z povolání, zbývající dva členové byli soudci z lidu. Soudce z lidu jmenovala vláda na návrh krajských výborů na období jednoho roku. Soudcem z lidu se mohl stát jen ten, kdo byl zapsán do stálých voličských seznamů, byl starší pětadvaceti let a mladší 60 let. Druhou instancí pro věci patřící do pravomoci Státního soudu byl Nejvyšší soud. Pokud se na rozhodnutí v první instanci podíleli soudci z lidu, rozhodoval Nejvyšší soud v senátě rozšířeném o dva soudce z lidu (jinak rozhodoval v pětičlenných senátech složených z profesionálních soudců).

64/1952 Sb, o soudech a prokuratuře; Zákon č.66/1952 Sb., o organizaci soudů). Senáty lidových soudů byly složeny z předsedy profesionálního soudce a dvou soudců z lidu; krajské soudy v první instanci rozhodovaly v senátech složených z předsedy senátu jako profesionálního soudce a dvou soudců z lidu, ve druhé instanci rozhodovaly v senátech složených ze tří soudců, z nichž jeden byl předseda a ze dvou soudců z lidu; Nejvyšší soud rozhodoval v trestním a občanskoprávním kolegiu ve druhé instanci v senátech složených ze tří soudců příslušného kolegia a ze dvou soudců z lidu. Zákon č. 36/1957 Sb., o volbách soudců a soudců z lidu lidových a krajských soudů a o úpravě některých jejich poměrů, stanovil, že soudcem z lidu se mohl stát každý občan Československé republiky, který byl oddán lidově demokratickému zřízení, byl občansky bezúhonný, měl právo volit do národních výborů a v den volby dosáhl 23 let. Soudci z lidu lidového soudu byli voleni na dobu tří let na návrh rady okresního národního výboru, soudci z lidu krajského soudu byli voleni na dobu tří let na návrh rady krajského národního výboru.

Po přijetí ústavy z roku 1960 byly zákonem č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů, zřízeny místní lidové soudy jako laické soudy složené ze zaměstnanců, které rozhodovaly v prvním stupni o některých méně závažných proviněních majetkového charakteru a o proviněních proti rodinným a pracovním vztahům. „Soudci místních lidových soudů byli voleni na 2 roky veřejným hlasováním na shromáždění občanů na návrh místního národního výboru nebo základní organizace Revolučního odborového hnutí... Za soudce místního lidového soudu mohl být zvolen občan, který dovršil 21. rok věku, který „požíval mezi občany všeobecné vážnosti a důvěry a který byl ostatním občanům příkladem v práci, ve veřejné činnosti i v osobním životě“. Právnické vzdělání tedy podmínkou nebylo, resp. žádné vzdělání“²⁰. Odvolání a stížnosti pro porušení zákona proti jejich rozhodnutí řešily opětovně zavedené okresní soudy, které byly zároveň soudy první instance pro méně závažné trestné činy. Závažnější trestné činy řešili krajské soudy v první instanci, dále působily jako soudy odvolací vůči rozhodnutím okresních soudů. Na základě tohoto zákona se mohl soudcem z lidu stát každý občan Československé socialistické republiky, který byl oddán socialistickému zřízení, byl občansky bezúhonný, měl právo volit do zastupitelských sborů a v den volby dosáhl věku 21 let. Zákonné úpravy v roce 1964

²⁰ Schelleová, I., Schelle, K.: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy), Praha, 2004, s.197

potvrdily princip volitelnosti soudců z povolání a soudců z lidu (nejprve všichni na 3 roky, posléze soudci z povolání na 10 let).

V souvislosti s federalizací tehdejšího Československa po roce 1970 byly zrušeny místní lidové soudy, soudci z lidu se účastnili pouze rozhodování v prvním stupni a bylo zavedeno rozhodování samosoudcem u okresního soudu.

Zákonem o soudech a soudcích z roku 1991 (Zákon č.335/1991 Sb.) byl zaveden princip jmenování všech soudců z povolání prezidentem republiky bez časového omezení, byly posíleny záruky nezávislosti soudců a soudce z lidu nahradili v prvoinstančním rozhodování soudů přisedících. „Novela OSŘ č. 519/1991 Sb. přinesla výrazné změny v obsazení soudu v řízení před okresním soudem v tom směru, že upouští od účasti přisedících ve věcech vyplývajících z rodinného práva. Důvody této změny je nutno hledat zejména ve snížení zájmu občanů o výkon této funkce“²¹. Věková hranice pro výkon funkce přisedícího byla stanovena na 25 let věku (§ 34, odst. 1). „Zákon č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přisedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky podrobně, v návaznosti na zák. o soudech a soudcích, upravuje poměrně komplikovaný způsob volby přisedících k okresním a krajským soudům (konkrétně součinnost předsedy soudu s příslušnými obecními zastupitelstvy), možnosti jejich zproštění a odvolání z funkce a také zániku funkce, které se blíží obdobným ustanovením pro soudce“²².

5. Laický prvek v soudní praxi

5.1 Slovenská republika

Právní řád Slovenské republiky zná stejně jako právní řád ČR pojem přisedící. Příčinu lze hledat ve společném státě, který byl důvodem existence společného právního řádu obou dnes již samostatných republik. Po rozpadu federace se Slovenská republika vydala svojí vlastní cestou, přesto pojem přisedící našel své místo i v právním řádu nově vzniklé Slovenské republiky.

²¹ Sahánek, P., Stavínohová, J.: Občanské právo procesní, Doplněk Brno, 1992, s.29

²² Balzer, J., Pavlík, P.: Předpisy o soudech a o organizaci prací spojených s výkonem soudnictví: poznámkové vydání, Praha: Linde, 1999, s. 571

Zákonem, upravujícím postavení přísedících, je Zákon 385/2000 Z.z. Zákon o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov²³

Předmět zákona je stanoven v hlavě první, § 1. Dle tohoto paragrafu zákon upravuje nejen postavení soudců, ale i postavení přísedících soudců z řad občanů (dále jen přísedících).

Postavení přísedících

Soudce rozhoduje samostatně nebo v senátu, případy, kdy soudce rozhoduje v senátu stanoví zákon. Zákon stanoví, kdy se rozhodování senátu zúčastní i přísedící. Předsedou senátu může být pouze soudce (§ 3 odst.1).

Soudci a přísedící jsou si při rozhodování rovni. (§3 odst.2).

Přísedícím i soudcům je státem poskytována ochrana před neoprávněnými zásahy do jejich činnosti. (§4 odst.1)

Za rozhodování nelze přísedícího stíhat, a to ani po zániku jeho funkce (§ 29a, odst.1).

Přísedícího lze za činy spáchané při výkonu soudcovské funkce a nebo v souvislosti s výkonem této funkce vzít do vazby či trestně stíhat pouze se souhlasem soudní rady (§ 29a, odst.2).

Přísedícím může být v souladu s § 139 zvolen občan, který v den zvolení dosáhl věku 30 let, je zdravotně způsobilý vykonávat funkci přísedícího, je způsobilý pro právní úkony, je bezúhonný a jeho morální vlastnosti dávají záruku, že bude funkci přísedícího řádně vykonávat, má trvalý pobyt na území Slovenské republiky a souhlasí se svou volbou k určitému soudu. Tyto vlastnosti musí splňovat po celou dobu výkonu svojí funkce. Slovenský právní řád zahrnuje i vojenské soudy, přičemž přísedící u vojenského soudu musí být profesionální voják nebo příslušník Slovenské informační služby, příslušník Policejního sboru nebo Sboru vězeňské a justiční stráže. Přísedící jsou voleni (§ 140) obecními zastupitelstvy v obvodě příslušného soudu z kandidátů z řad občanů, kteří mají v tomto obvodě trvalý pobyt nebo zde pracují. Přísedící navrhuje starostové obcí a primátoři měst. K navrženým kandidátům se vyjádří předseda soudu, jeho vyjádření je vyžádáno obecním zastupitelstvem. Přísedící vojenských soudů volí příslušné shromáždění příslušníků vojenských sil a ozbrojených sborů. Zvolenému přísedícímu je o jeho zvolení vydáno obecním zastupitelstvem či shromážděním osvědčení o zvolení. Přísedící jsou voleni na dobu čtyř let a dnem složení slibu se přísedící ujímá své funkce. Pokud přísedící

²³ Zákon č. 385/2000 Z.z. [online] dostupný z: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_direct_search_fr0.asp, citováno 28.6.2010, <http://www.jaspi.sk/node/662>, citováno 5.3.2011

odmítne složit slib nebo jej složí s výhradou, má to za následek ztrátu funkce. Slib se skládá do rukou předsedy příslušného soudu a přisedící jej stvrzuje svým podpisem. Pokud byl přisedící zvolen znovu, složení slibu se již neopakuje. Z funkce může být přisedící odvolán obecným zastupitelstvem nebo shromážděním, které ho do funkce zvolilo, a to na návrh předsedy soudu. Důvodem pro odvolání je závažné porušení povinností přisedícího nebo nesplňování předpokladů, které pro výkon funkce přisedícího stanoví zákon. Před rozhodnutím o odvolání je obecným zastupitelstvem či shromážděním vyžádáno vyjádření přisedícího. Funkce přisedícího zaniká dnem, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí o odvolání. Přisedící se svojí funkce může sám vzdát, v tom případě jeho funkce zaniká uplynutím tří kalendářních měsíců od doručení oznámení o vzdání se funkce přisedícího k rukám předsedy příslušného soudu. Funkce přisedícího zaniká dnem nabytí právoplatnosti rozhodnutí, kterým byl přisedící odsouzen za úmyslný trestný čin, dále kterým byl přisedící zbaven zcela nebo částečně svéprávnosti, smrtí přisedícího nebo jeho prohlášením za mrtvého. Přisedícím náleží náhrada mzdy, pokud jsou v pracovním nebo obdobném poměru, přičemž její výše odpovídá průměrnému výdělků přisedícího. Přisedícím, kteří nejsou v pracovním poměru nebo obdobném vztahu, náleží po dobu výkonu funkce nebo plnění jiných povinností spojených s touto funkcí náhrada. Tyto náhrady je přisedícím povinen poskytovat stát prostřednictvím správy soudu. Přisedící mají též nárok na úhradu hotových výdajů spojených s výkonem funkce přisedícího či s plněním povinností spojených s výkonem funkce přisedícího. Přisedícím kromě výše uvedených náhrad náleží za každý den jednání paušální náhrada za výkon jejich funkce (výši náhrad stanoví všeobecně závazný právní předpis vydaný ministerstvem²⁴): přisedícímu, který není v pracovním nebo obdobném poměru, ale podniká nebo je jinak výdělečně činný, náleží náhrada ušlého výdělků během výkonu funkce přisedícího v prokázané výši, nejvíc 80 Sk za hodinu nebo 640 Sk za jeden pracovní den, jako podklad pro výpočet slouží daňové přiznání za poslední zdaňovací období nebo potvrzení od zaměstnavatele o výši základu daně z příjmů ze závislé činnosti. Pokud není možné stanovit ušlý výdělek způsobem stanoveným touto vyhláškou, náleží přisedícímu náhrada ve výši 40 Sk za hodinu, maximálně 320 Sk za jeden pracovní den. Hotové výdaje vzniklé v souvislosti

²⁴ Vyhláška Ministerstva spravdivosti Slovenskej republiky 599/2002 Z.z. o náhradách za výkon funkcie príseďiaceho, [online], <http://www.zakon.sk/Main/lwDefault.aspx?Template=lwTArticles.ascx&phContent=%7e%2fZzSR%2flwFulltext.ascx>, citováno 5.3.2011

s výkonem funkce přisedícího se nahrazují v souladu se zvláštním předpisem²⁵. Za každý den soudního jednání přísluší přisedícímu paušální náhrada ve výši 60 Sk. Za výkon funkce přisedícího se považuje i jeho účast na odborném vzdělávání přisedících (§ 146, odst.6). přisedící může svoji funkci vykonávat nejvýše 12 dní v kalendářním roce, vyšší počet dní pouze v případě, že byl přidělen rozvrhem práce k projednávání kauzy, která tento časový limit překročí. Přisedící má v souvislosti s výkonem funkce právo na poskytnutí potřebné literatury a právních předpisů, potřebných pro řádný výkon jeho funkce a na bezplatné poskytnutí soudcovského taláru. Přisedící jsou povinni vykonávat svoji funkci svědomitě a při jejím výkonu i v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů či ohrozit důstojnost přisedícího. Přisedící jsou povinni i po zániku funkce zachovávat mlčenlivost, které je v závažných případech může zbavit předseda příslušného soudu. Přisedící, kterému bylo nejméně 10 dní předem dáno na vědomí, že je povinen zúčastnit se zasedání senátu, a který svoji neúčast včas bez vážných důvodů neomluvil, je povinen nahradit škodu, která vznikla státu v důsledku zmaření jednání neúčastí přisedícího (§147, odst.4). Zákon č.757/2004 Z.Z, o sudích a o zmene a doplnení niektorých zákonov²⁶ hovoří o tom, že v trestnoprávních věcech vykonávají soudnictví spolu se soudci v senátech i přisedící soudcové z řad občanů, kteří mají stejné práva a povinnosti jako soudci kromě oprávnění předsedať senátu (§ 3, odst.6). Senát okresního soudu se skládá z předsedy senátu a dvou přisedících, přičemž činnost senátu organizuje a řídí předseda senátu (§ 14) . Přisedící může klást během hlavního líčení otázku (§ 258, odst.2 Zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok). Při poradě senátu o rozsudku může být kromě členů senátu přítomen zapisovateľ, popřípadě se souhlasem předsedy senátu náhradní přisedící, náhradní soudce a vyšší soudní úředník – tito však o rozsudku nehlasují (§ 170, odst.1)²⁷. Náhradní soudce a přisedící jsou určeni v případě rozsáhlosti kauzy, u které se očekává dlouhodobé projednávání. Při hlasování rozhoduje většina hlasů, když není možné většiny hlasů dosáhnout, připočítávají se hlasy obžalované nejméně příznivé k hlasům po nich příznivějším tak dlouho, až se dosáhne většiny; je-li sporné, který názor je pro obžalovaného příznivější, rozhodne se o tom hlasováním (§ 170, odst.3). každý člen senátu

²⁵ Zákon č. 283/2002 Z.z., o cestovných náhradách

²⁶ Zákon č. 757/2004 Z.z., [online] <http://www.ja-sr.sk/node/658>, citováno 5.3.2011

²⁷ Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, [online], dostupný z <http://www.zakony.sk/Main/1wDefault.aspx?Template=%7e%2fMain%2flwTArticles.ascx&phContent=%7e%2fZzSR%2flwFulltext.ascx&LngID=0>, citováno 5.3.2011

musí hlasovat, i když byl v některé předcházející otázce přehlasován (§ 170, odst.4). při hlasování o trestu nebo o ochranném opatření nebo o náhradě škody se můžou zdržet hlasování ti, kdož hlasovali pro osvobození od obžaloby. Jejich hlasy se připočítají k hlasu pro obžalovaného nejpříznivějšímu. Přisedící a soudcové hlasují před předsedou senátu, přisedící a služebně mladší soudcové hlasují před služebně staršími (na vojenských soudech přisedící hodností nižší i před přisedícími hodností vyšší; předseda senátu hlasuje poslední (§ 170, odst.5). Odlišný názor soudců a přisedících, kteří se účastnili hlasování o vině a trestu, o náhradě škody nebo o ochranném opatření se zapíše do protokolu o hlasování (§ 170, odst.6). Tento odlišný názor se sepíše v plném znění a se stručným odůvodněním [§ 54, odst. 1, písm. d) Zákona č. 543/2005 Z.z.²⁸]. O hlasování je sepsán zvláštní protokol, který musí být všemi zúčastněnými hlasujícími osobami podepsán, dále jej podepíše i zapisovatel a poté je vložen do obálky, zalepen a opatřen razítkem a podpisem zapisovatele (§ 170, odst.7, Zákon 301/2005 Z.z., trestný poriadok). Obálku s protokolem o hlasování může otevřít pouze předseda senátu soudu vyššího stupně při projednávání opravného prostředku nebo předseda senátu Nejvyššího soudu Slovenské republiky při rozhodování o mimořádném opravném prostředku (§ 54, odst.4 Zbierka zákonov č. 543/2005, Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o Spravovacom a kancelárskom poriadku).

5.2 Spolková republika Německo

Součástí německého právního řádu jsou čestní (dobrovolní) soudci. Senát u okresního soudu se skládá z jednoho soudce z povolání a dvou přisedících (§ 29 GVG²⁹). Přisedící jsou plnohodnotnými členy senátu a mají stejná hlasovací práva jako soudce (§ 30 GVG). Rozhodují o vině či nevině a nesou stejnou odpovědnost za rozsudek jako profesionální soudce. Právní základ pro výkon funkce přisedících je položen v Ústavě (čl. 20 Grundgesetz des Bundesrepublik Deutschland: všechna státní moc je vykonávána národem prostřednictvím voleb a hlasování; státní moc se dělí na samostatné oblasti moci zákonodárné, výkonné a soudní. Přisedící jako zástupce lidu se podílí na výkonu státní

²⁸ Zbierka zákonov č.543/2005 Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy, [online], <http://www.zakony.sk/Main/1wDefault.aspx?Template=%7e%2fMain%2fwTArticles.ascx&phContent=%7e%2fZzSR%2fwFulltext.ascx&LngID=0>, citováno 5.3.2011

²⁹ Gerichtsverfassungsgesetz (GVG), [online] http://www.jusline.de/index.php?cpid=f04b15af72dbf3fdc0772f869d4877ea&law_id=11, citováno 7.3.2011

moci.). Tradice přisedících není nikterak krátká, její kořeny sahají do dob císařství a ještě dále. „Pro účast laických přisedících hovoří i v současné době přímá spoluúčast národa na výkonu soudní moci, udržení a posílení důvěry v systém trestního soudnictví, zlepšení právního vědomí občanů, větší znalost právních předpisů, přínos neprávního hodnocení a úvah v rozhodovacím soudním procesu, včetně vlastních speciálních odborných znalostí, životních a pracovních zkušeností“³⁰. Přisedící jsou stejně jako profesionální soudci nezávislí a vázáni pouze zákonem. Funkce přisedícího je neplacená, dobrovolná a zastávat ji může pouze občan německé národnosti (§ 31 GVG). Nezpůsobilým pro výkon funkce přisedícího jsou lidé, kteří jsou právoplatným soudním rozhodnutím zbaveni schopnosti zastávat veřejnou funkci nebo byli odsouzeni pro úmyslný trestný čin trestem odnětí svobody delším než šest měsíců. Do funkce přisedícího nesmí být jmenována osoba, která při začátku funkčního období nedosáhla věku 25 let, osoba, která před začátkem funkčního období nebo do jeho začátku dosáhne 70 let věku, dále osoba, která není vhodná pro funkci přisedícího ze zdravotních důvodů, osoba, která není vhodná pro výkon této funkce pro nedostatečnou znalost německého jazyka, či osoba, která je v platební neschopnosti (§ 33 GVG). Přisedícím se nemůže stát spolkový prezident, člen spolkové vlády, soudce, notář, advokát, soudní úředník, policista, zaměstnanec věznice, probační úředník a dále rovněž přisedící, kteří funkci vykonávali dvě po sobě jdoucí funkční období (§ 34 GVG). Jmenování do funkce přisedícího může odmítnout člen Spolkového sněmu, Spolkové rady, člen Evropského parlamentu, lidé, kteří v minulém volebním období funkci dobrovolného soudce vykonávali 40 dní, lékaři, zubaři, zdravotní sestry, dětské sestry a porodní asistentky, lékárníci, kteří nezaměstnávají žádného dalšího lékárníka, lidé, kteří prokáží, že se přímo osobně starají o rodinu, lidé, kteří dosáhli věku 65 let nebo by jej dosáhli do konce volebního období. Přisedící jsou voleni ze seznamu, který je sestaven zastupitelstvem obce v roce předcházejícím novému funkčnímu období (v každém pátém roce) a schválen zastupitelstvem obce 2/3 většinou (zastupitelstvo obce je usnášeníschopné, je-li přítomen nadpoloviční počet jejich členů). V seznamu jsou zastoupeny všechny skupiny obyvatel podle pohlaví, věku, povolání a společenského postavení (§ 36 GVG). Přisedící musí mít alespoň jeden rok pobyt v obci, která jej navrhne do seznamu přisedících. V návrhu seznamu musí být alespoň dvakrát tolik osob, kolik

³⁰Landgericht Osnabrück, Schöffe, [online], http://www.landgericht-osnabrueck.niedersachsen.de/live/live.php?navigation_id=22484&article_id=80362&psmand=157, citováno 5.3.2011

požaduje hlavních a náhradních přísedících dle objemu projednávaných věcí dle rozvrhu práce okresní soud. Poměr zastoupení je stanoven předsedou okresního soudu na základě počtu obyvatel obcí v okrese. Seznamy navržených přísedících musí být nejméně týden zveřejněny každému k nahlédnutí. Písemně nebo do protokolu může být podána námitka, že do seznamu byly zahrnuty osoby, které na funkci přísedícího dle § 32 nemohou být zahrnuty nebo které dle § 33,34 by neměly být zahrnuty. Starosta pošle návrh seznamu spolu s námitkami předsedovi okresního soudu. Soudce okresního soudu shromáždí návrhy obcí za celý okres a překontroluje dodržování ustanovení § 36, odst.3 a případně odstraní nedostatky. Každých pět let je ustanovována komise (výbor), jejímž předsedou je soudce okresního soudu, dalším členem je úředník ze státní správy a sedm správních úředníků jako důvěryhodných osob hodnotitelů (§40 GVG). Výbor je usnášeníschopný, je-li přítomen předseda, správní úřední a tři důvěryhodné osoby. Výbor rozhoduje prostou většinou o stížnostech podaných proti návrhu seznamu. V případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy. Rozhodnutí musí být zaprotokolováno. Z revidovaného návrhu seznamu volí výbor většinou dvou třetin hlasů na příští pětileté volební období potřebný počet přísedících a náhradních přísedících. Zvoleni jsou lidé, kteří žijí v sídle soudu nebo v jeho blízkém okolí. Volba by měla být provedena tak, aby byly zastoupeny všechny skupiny obyvatelstva podle pohlaví, věku, povolání a společenského postavení (§ 42 GVG). Počet hlavních a náhradních přísedících stanoví předseda soudu, počet hlavních přísedících by měl být takový, aby každý z nich nezasedal více jak 12 dní v kalendářním roce (§ 43 GVG). Porotci jsou ze seznamu losováni na veřejném zasedání soudu, rozvrh práce je stanoven na celý rok dopředu, seznam aktivních porotců je zveřejněn v budově soudu. Je-li u soudu vícero senátů, účastní se přísedící jednání pouze v rámci jednoho senátu (§ 45 GVG). Je-li v průběhu volebního období u soudu vytvořen další senát, jsou do něj zařazeni přísedící náhradní jako hlavní přísedící a jsou vymazáni ze seznamu náhradních přísedících (§ 46 GVG). Přísedící musí být odstraněn ze seznamu v souladu s §52 GVG, pokud pozbude schopnosti vykonávat svůj úřad či se odstěhuje z místa působnosti soudu. Na žádost přísedícího je provedeno jeho odstranění ze seznamu, pokud se odstěhoval mimo okres působnosti soudu nebo pokud se během jednoho kalendářního roku se účastnil více jak 24 soudních zasedání. Ze seznamu je přísedící vyškrtnut, pokud zemřel nebo se odstěhoval z okresu působnosti soudu (provádí soudce). Pokud se původní počet náhradních přísedících sníží na polovinu, uskuteční se náhradní volba za účelem doplnění

počtu náhradních přísedících. O upuštění od náhradní volby přísedících lze soudcem rozhodnout v případě, že tato situace nastala během posledních šesti měsíců funkčního období přísedících (§ 52, odst.6 GVG). Dle § 55 a § 56 GVG přísedící jsou povoláni k náhradě škody za jimi zmařené jednání na základě zákona (Justizvergütungs- und –entschädigungsgesetz), pokud se nedostaví k jednání bez řádné omluvy, bude jim uložena pořádková pokuta až do výše 1.000 EUR a náhrada nákladů zmařeného jednání. O pokutě rozhoduje senát. Postižený přísedící se může odvolat. Pokud bude následná omluva přísedícího dostatečná, může být rozhodnutí zcela nebo zčásti zrušeno. Den, ke kterému mají být sestaveny návrhy seznamů přísedících i den, od kdy je možno ze seznamů vybírat přísedící je stanoven správou okresního soudu (§ 57 GVG) . Přísedící má stejná hlasovací práva jako soudce, účastní se celého hlavního líčení a podílí se na rozsudku stejným dílem jako soudce (§ 30). Zájemci, kteří nebyli zařazeni do seznamu, se mohou přihlásit sami u příslušné obce. Z hlediska vzdělání není vyžadováno žádné odborné, ani právnické vzdělání. Pokud by byl přísedící neobjektivní např. z důvodu osobního vztahu k projednávané věci, požádá o vyloučení z této kauzy. Přísedící je povinen osobně se účastnit zasedání, pokud se nemůže zúčastnit ze závažných důvodů (např. onemocnění s nutností klidu na lůžku prokázané lékařským potvrzením), musí tuto skutečnost oznámit předsedovi s dostatečným předstihem, aby mohl být předvolán náhradní přísedící (pokud se přísedící bez včasné a dostatečné omluvy nedostaví k jednání, má to za následek uložení správní pokuty v souladu s § 56 GVG až do výše 1.000 EUR). Přísedící nemají zasedat více jak 24 dní během kalendářního roku. Senát okresního soudu je tvořen soudcem a dvěma přísedícími, v případě krajského soudu třemi soudci a dvěma přísedícími. Přísedící nenosí úřední oděv. Dle § 44a DRiG³¹ je stanovena nepřípustnost jmenování do čestné funkce přísedícího osoby, která byla v minulosti členem Stasi, provinila se proti zásadám právního státu nebo proti zásadám lidskosti. § 45 DRiG stanoví, že přísedící je stejně nezávislý jako soudce z povolání. Nikdo nesmí být kvůli povinnostem či výkonu funkce přísedícího v nevýhodě či jinak omezen. Přísedící jsou po dobu výkonu své funkce uvolněni zaměstnavatelem, ukončení pracovního poměru kvůli výkonu funkce přísedícího je zakázáno (§ 45 DRiG, odst.1a). Přísedící před započatím výkonu funkce složí přísahu do rukou předsedy soudu (svoji funkci bude vykonávat v souladu s ústavou, dle nejlepšího vědomí a svědomí, bez ohledu na osobu, sloužící pouze pravdě a spravedlnosti, k tomu mu

³¹ Deutsches Richtergesetz (DRiG), [online], [http://www.jusline.de/Richtergesetz_\(DRiG\)_Langversion.html](http://www.jusline.de/Richtergesetz_(DRiG)_Langversion.html), citováno 7.3.2011

dopomáhej Bůh); pokud je jiného náboženského vyznání, neukončí přísahu slovy: „k tomu mi dopomáhej Bůh“ a na její stvrzení podá pravici (§ 45 odst. 3,4,5). Přísaha je platná po celé funkční období. Přisedící se vyskytují rovněž u daňových soudů (§45 DRiG odst.6). Čestní soudci u trestných senátů jsou nazýváni přisedící (Schöffe³²), čestní soudci u obchodních soudů jsou nazýváni obchodní soudce (Handelsrichter) a ostatní čestní soudci názvem čestní (laičtí) soudci (ehrenamtlicher Richter) [§ 45a DRiG]. Dle § 240 StPO³³ může přisedící se souhlasem předsedy senátu klást otázky obviněnému, svědkům a znalcům. Předseda senátu může zamítnout nevhodné nebo nerelevantní otázky (§ 241 StPO).

6. Příklady z praxe

Pro praktickou část práce byl autorkou zvolen Okresní soud v Chebu. Data vycházejí z dotazníkového šetření, provedeného u přisedících Okresního soudu v Chebu v měsíci únoru 2011, ekonomická data a data související se sociální strukturou přisedících byla poskytnuta Správou soudu Okresního soudu v Chebu dne 18.2.2011. Případové studie se týkají kauz projednávaných před senáty Okresního soudu v Chebu v letech 2010-2011.

6.1 Povolávání přisedících na zasedání senátu

Přisedící Okresního soudu v Chebu jsou na zasedání senátu povolávání písemně. Pouze v případě již konaných jednání, která jsou odročována, je všem účastníkům včetně přisedících na závěr hlavního líčení sdělen předsedou senátu do protokolu termín dalšího konání s tím, že tento termín berou na vědomí a nebudou již obesláni. Písemné povolání přisedícího na zasedání senátu obsahuje jednací číslo projednávané kauzy, jméno a příjmení přisedícího povolávaného na zasedání senátu, termín, čas a konkrétní místnost podepsaného soudu, kde se bude zasedání senátu konat. Součástí povolání je i žádost o včasné dostavení se k zasedání nebo sdělení překážek, pro které se přisedící nemůže dostavit a poučku, že neomluvené nedostavení se by mělo za následek odročení jednání, způsobilo by zbytečný průtah projednávaných věcí, čímž by došlo ke zvýšení nákladů

³² Pozn: zajímavým doplněním tématu je fakt, že je vydáván časopis „Richter ohne Robe“(Soudce bez taláru), věnovaný problematice přisedících či existence internetových stránek spolku, resp. svazu přisedících
³³ Strafprozessordnung (StPO), [online],
[http://www.jusline.de/Strafprozessordnung_\(StPO\)_Langversion.html](http://www.jusline.de/Strafprozessordnung_(StPO)_Langversion.html), citováno 7.3.2011

řízení. Přestože formulář povolání na zasedání senátu obsahuje i kolonku, kde mají být uvedeny projednávané věci, tato kolonka nebyla na povoláních, která měla autorka k dispozici, vyplněna. Následné poučení ovšem uvádí povinnost přisedícího ihned oznámit předsedovi senátu případné pochybnosti o své nezaujatosti k projednávaným věcem. Tomuto požadavku ovšem přisedící může jen stěží vyhovět s ohledem na neuvedení podrobností (alespoň např. jména a příjmení obžalovaného) týkajících se dané kauzy. Povolání přisedícího na zasedání senátu obsahuje i formulář Potvrzení zaměstnavatele, do něhož je zaměstnavatelem uveden hrubý průměrný hodinový výdělek a pracovní doba přisedícího, dále kód zdravotní pojišťovny, jíž je přisedící pojištěncem a sdělení zaměstnavatele o tom, zda bylo přisedícímu na den jednání poskytnuto volno bez náhrady mzdy či volno s náhradou mzdy a zda zaměstnavatel v tomto případě bude požadovat její refundaci a zda bylo za přisedícího za den jednání odvedeno zdravotní pojištění (ve smyslu § 3 odst. 5 zák. č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů). Pokud zaměstnavatel poskytl přisedícímu volno s náhradou mzdy, je přisedícímu v poslední části tohoto povolání potvrzena pro zaměstnavatele doba výkonu funkce přisedícího včetně cesty na zasedání soudu a zpět. Pro přisedící, kteří nejsou v pracovním poměru, ale jsou výdělečně činní platí, že jim náhradu ušlého výdělku poskytuje stát (výše nároku je prokazována posledním daňovým přiznáním přisedícího; náhrada přísluší v prokázané výši, nejvýše však 80 Kč za hodinu či 680 Kč za jeden den; nemůže-li přisedící prokázat výši ušlého výdělku výše uvedeným způsobem, činí náhrada výdělku maximálně 28 Kč za hodinu, resp. 238 Kč za jeden den). Dále je přisedícím poskytována paušální náhrada vyplácená rovněž státem, před jejím vyplacením je provedena srážka daně z příjmů a povinného odvodu na zdravotní pojištění. Nárokuje-li přisedící dopravné, musí použít k cestě na jednání soudu prostředky hromadné dopravy, výši nároku prokazuje jízdenkami. V závažných případech je možno se souhlasem soudu použít silniční motorové vozidlo, přičemž bude vyplacena náhrada jízdných výdajů v ceně stanoveného prostředku hromadné dopravy osob. Pokud soud přisedícího požádá o použití motorového vozidla, je nutno předložit velký technický průkaz vozidla, oznámit přesný počet ujetých kilometrů a předložit doklad o nákupu pohonných hmot. Veškeré nároky přisedícího spojené s výkonem jeho funkce (náhrada hotových výloh, ušlého výdělku a nárok na paušální náhradu) je třeba předložit po zasedání soudu předsedovi senátu formou

účtu náhrad; předseda senátu o uplatněných nárocích rozhodne; proti jeho rozhodnutí není opravného prostředku.

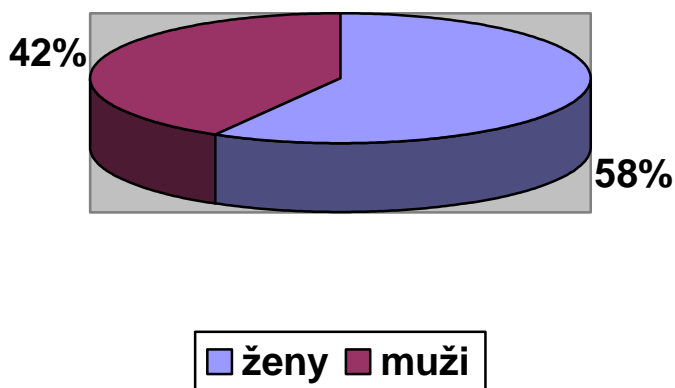
6.2 Dotazníkové šetření

V měsíci únoru bylo po předchozím souhlasu předsedkyně soudu provedeno u přísedících Okresního soudu v Chebu dotazníkové šetření. Dotazník (viz. příloha) tvoří celkem 14 otázek, z toho 10 otázek uzavřených s předem danými variantami odpovědí, z nichž dotazovaný volí zaškrtnutím políčka, dále jedna otázka polootevřená, kdy jsou nabízeny dvě předem dané možnosti odpovědí a třetí možností odpovědi je vlastní vyjádření dotazovaného. Tři otázky jsou otázkami otevřenými, kdy je dotazovanému dán prostor k vyjádření vlastního názoru³⁴. Prvních sedm otázek identifikačních bylo konfrontováno i s údaji poskytnutými Správou soudu a nebyly shledány rozdíly, což svědčí o vysoké validitě a reliabilitě této části dotazníkového šetření.

6.2.1 Složení přísedících Okresního soudu v Chebu z hlediska pohlaví

Graf č.1:

Složení přísedících Okresního soudu v Chebu z hlediska pohlaví

Zdoj: dotazníkové šetření, Správa Soudu

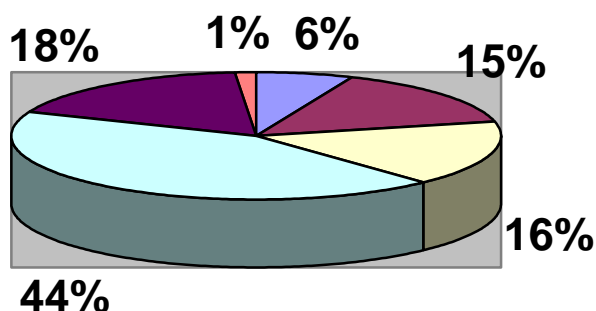
³⁴Pozn.: Otázky otevřené jsou sice z hlediska zpracování a vyhodnocení odpovědí respondentů nejsložitější, ovšem vzhledem k povaze zjišťované skutečnosti, nespočtu variant odpovědí a snaze po zjištění objektivních údajů týkajících se konkrétních osob a jejich názorů a stanovisek k danému tématu jsou naprosto nenahraditelné.

V zastoupení mužů a žen mezi přísedícími Okresního soudu v Chebu nedochází k odchylce od poměrového zastoupení žen a mužů v rámci populace České republiky. I z hlediska demografického zkoumání početního zastoupení jednotlivých pohlaví v rámci celé populace je spatřována převaha žen. Souvislost lze najít i z hlediska věkového složení přísedících s převahou starších osob, kdy obzvláště ve vyšším biologickém věku jedince se nerovnováha mezi oběma pohlavími začíná zvětšovat. V absolutních číslech je přísedících Okresního soudu v Chebu 79, přičemž z tohoto počtu je 46 žen a 33 mužů.

6.2.2 Složení přísedících Okresního soudu v Chebu dle věku

Graf č.2:

Složení přísedících Okresního soudu v Chebu dle věku

■ 30-39 let	■ 40-49 let	■ 50-59 let
■ 60-69 let	■ 70-79 let	■ 80 let a více

zdroj: dotazníkové šetření, Správa soudu

Zaměříme-li se na věkovou strukturu, nelze si nepovšimnout převahy ekonomicky neaktivních jedinců. Věková omezení ze strany legislativy existují jen v otázce nejnižší možné věkové hranice pro výkon funkce přísedícího, která je stanovena na 30 let, nejvyšší věková hranice zákonem stanovena není. Z hlediska věku nejpočetněji zastoupenou skupinou mezi přísedícími Okresního soudu v Chebu je skupina 60-69 let. Tři přísedící

z této skupiny sice ještě patří mezi ekonomicky aktivní, nicméně drtivá většina je již tvořena starobními důchodci. Pokud hodnotíme skupinu 60 +, tedy přisedících, jejichž věk je vyšší než 60 let, lze konstatovat, že tvoří 63 % z celkového počtu přisedících. Pouze 37% přisedících je v současné době ekonomicky aktivních. Nejmladší věková kategorie 30-39 let je mezi přisedícími zastoupena pouhými 6-ti procenty, což předznamenává nezáměr o vykonávání čestné funkce přisedících mezi mladou generací. Souvisí to jistě s nízkým právním vědomím nastupujících generací, dále i s tím, že tato mladá generace mnohdy nemá vůbec tušení o existenci institutu laických přisedících v našem právním řádu, a v neposlední řadě i s tím, že výkon funkce přisedících není finančně lákavý, jelikož se jedná o víceméně čestnou funkci, honorovanou paušální náhradou ve výši 150 Kč hrubého a prokazaného ušlého výdělku přisedícího za den soudního jednání. Naopak nejvyšší věkovou skupinu zastupuje jeden z přisedících, jemuž je 82 let. V absolutních číslech je věková skupina 30-39 let zastoupena 5 přisedícími, věková skupina 40-49 let je tvořena 12 přisedícími, věková skupina 50-59 let je zastoupena 13 přisedícími, věková skupina 60-69 let je tvořena 34 přisedícími, věková skupina 70-79 let je zastoupena 14 přisedícími, věkovou skupinu 80 a více let zastupuje 1 přisedící.

6.2.3 Složení přisedících Okresního soudu v Chebu dle vzdělání

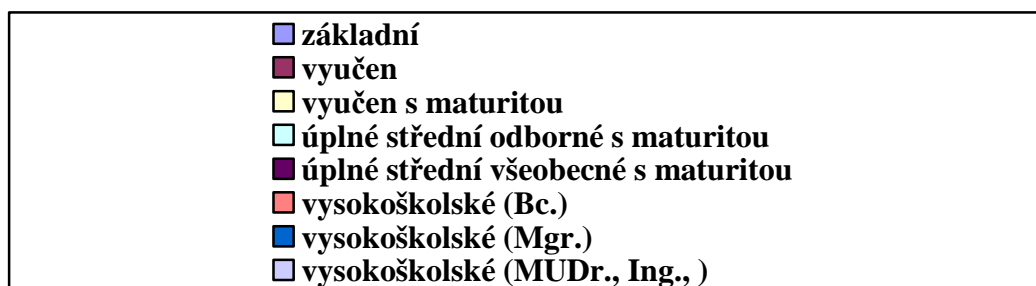
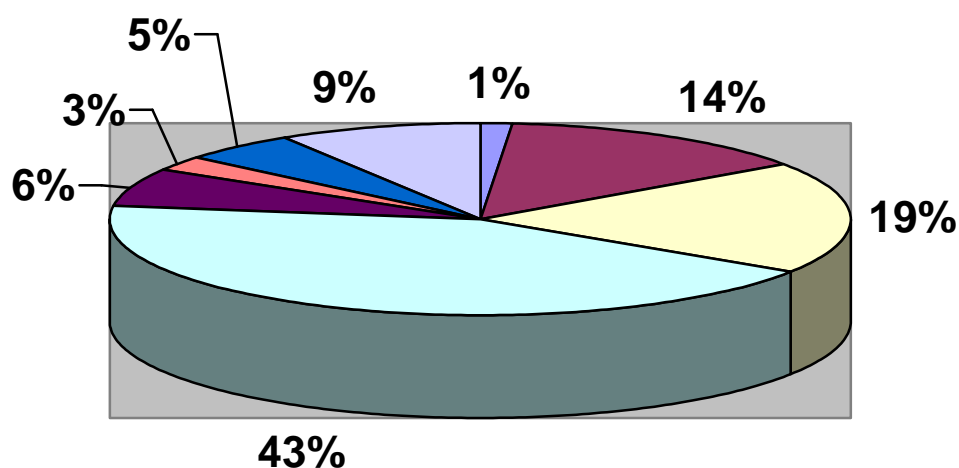
V oblasti vzdělání je mezi přisedícími Okresního soudu v Chebu zastoupena téměř celá škála vzdělávacího systému ČR. Výjimku tvoří vyšší odborná škola (Dis.) a vysokoškolský doktorandský program (Ph.D., Dr.), jejichž absolventy zde nenajdeme. Zatímco nejnižší vzdělanostní skupina (základní + vyučen) je zastoupena 15-ti procenty, vysokoškolské vzdělání různých stupňů dosáhlo 17% přisedících. Naprostou převahu dosahuje úplně střední odborné vzdělání s maturitou, jehož dosáhlo 43% přisedících, zatímco gymnazistů (úplné střední všeobecné s maturitou) je mezi přisedícími 6%. Nicméně maturitou v jakékoliv podobě své vzdělání ukončilo 68% všech přisedících. I z hlediska vzdělanostní struktury lze vysledovat u přisedících analogie s rozvrstvením vzdělanostních skupin v rámci populace ČR z hlediska demografických, resp. statistických dat. Legislativně není požadováno žádné odborné, ani minimální vzdělání³⁵. V absolutních číslech základního

³⁵ V odborné literatuře se lze setkat s názorem, že „ke zvýšení účinnosti laického prvku by nepochybně přispěla tzv. účast odborného laického prvku se specializovanými vlastnostmi, která znamená např. účast specialistů při projednávání některých trestných činů hospodářských a v civilním řízení při projednávání některých věcí, kdy účast odborníků v senátu je nahrazována vyžadováním znaleckých posudků.“(citováno dle Štávinohová, J., Hlavsa, P.: Civilní proces a organizace soudnictví, Brno, 2003, s. 88). Nedá se ovšem předpokládat, že funkce přisedících by vykonávali pouze specialisté – psychologové, lékaři, daňoví poradci apod., jelikož se zpravidla jedná o pracovně velice vytižené profese se špatnou možností zastupitelnosti.

vzdělání dosáhl jeden z přísedících, vyučeno je 11 přísedících, vyučeno s maturitou je 15 přísedících, úplného středního odborného vzdělání s maturitou dosáhlo 34 přísedících, úplné střední všeobecné vzdělání s maturitou má 5 přísedících, vyšší odbornou školu neabsolvoval žádný z přísedících, vysokoškolský titul Bc. si před jméno píše 2 přísedící, vysokoškolského titulu Mgr. dosáhli 4 přísedící, vysokoškolského titulu MUDr., Ing., JUDr. dosáhlo 7 přísedících a vysokoškolský doktorandský program (Ph.D., Dr.) neabsolvoval nikdo z přísedících.

Graf č.3:

Složení přísedících Okresního soudu v Chebu dle vzdělání

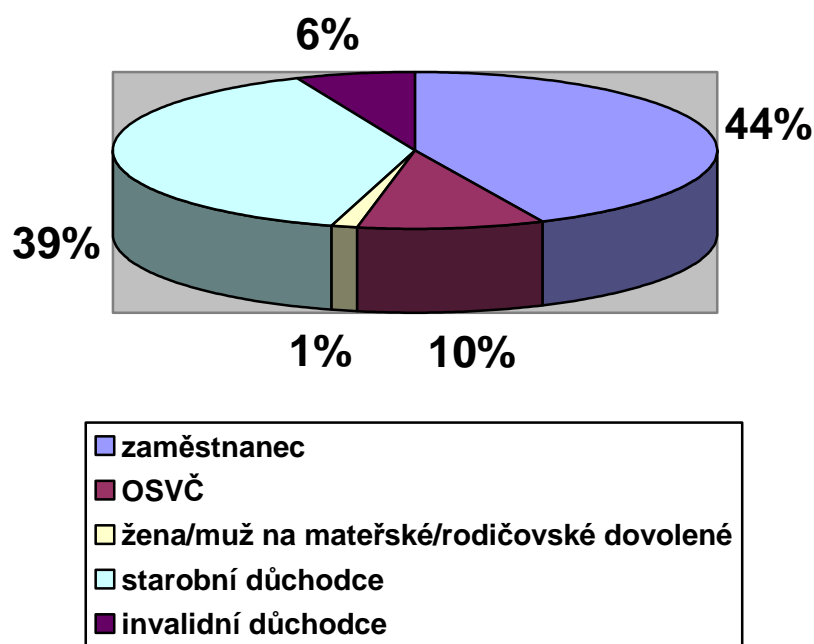

Zdroj: dotazníkové šetření, Správa soudu

6.2.4 Složení přisedících Okresního soudu v Chebu dle pozice na pracovním trhu

Graf č. 4:

Složení přisedících Okresního soudu v Chebu dle pozice na pracovním trhu

Zdroj: dotazníkové šetření, Správa soudu

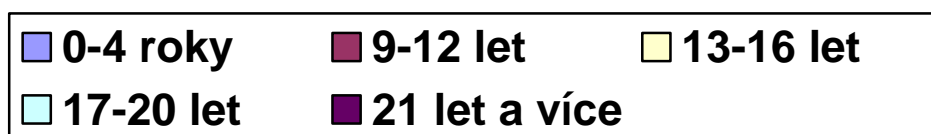
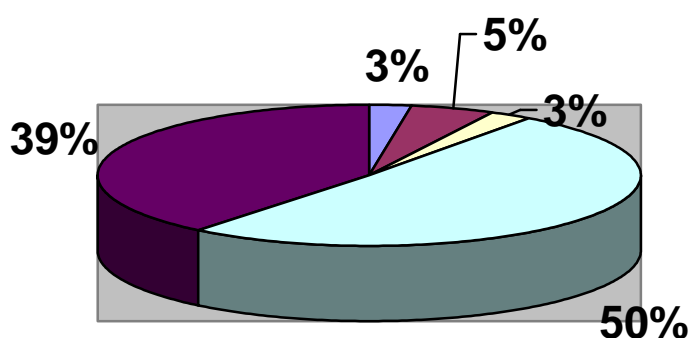
V případě pozice na pracovním trhu je 45% přisedících ve starobním, resp. invalidním důchodu. Zaměstnanci spolu s osobami samostatně výdělečně činnými tvoří 54% přisedících, jedno procento přisedících je pak tvořeno ženou/mužem na mateřské či rodičovské dovolené. Přestože mezi přisedícími tedy převažují osoby ekonomicky aktivní, je procento přisedících ve starobním či invalidním důchodu relativně vysoké. Příčinu lze hledat v tom, že výkon funkce přisedícího je časově náročný. Přisedící má sice zasedat ne více jak 20 dní v kalendářním roce, což tedy jsou necelá dvě zasedání do měsíce, nicméně hlavní líčení je zpravidla záležitost celého dopoledne či odpoledne, v případě rozsáhlých kauz s mnoha svědky i celého pracovního dne. V současné době je stále méně

zaměstnavatelů, kteří jsou ochotni přisedícího uvolňovat ze zaměstnání dle potřeb soudu. Přestože přisedící může být uvolněn v rámci neplaceného volna (přičemž ušlý výdělek mu refunduje stát), mnohdy toto uvolňování přisedících působí zaměstnavateli značné organizační či jiné problémy. V případě osob samostatně výdělečně činných sice odpadá uvolňování ze strany zaměstnavatele, jelikož podnikatel si rozvrh své práce určuje sám, ovšem i v tomto případě může dojít ke kolizím termínů soudních líčení a např. zakázek soukromého podnikatele. V absolutních číslech je mezi přisedícími Okresního soudu v Chebu 34 osob v pracovním, resp. služebním poměru, 8 osob je samostatně výdělečně činných, 1 žena je na rodičovské dovolené, 31 osob je ve starobním důchodu a 5 osob je v důchodu invalidním.

6.2.5 Složení přisedících Okresního soudu v Chebu dle počtu volebních období ve funkci přisedícího

Graf č. 5

Složení přisedících Okresního soudu v Chebu dle počtu let ve výkonu funkce přisedícího

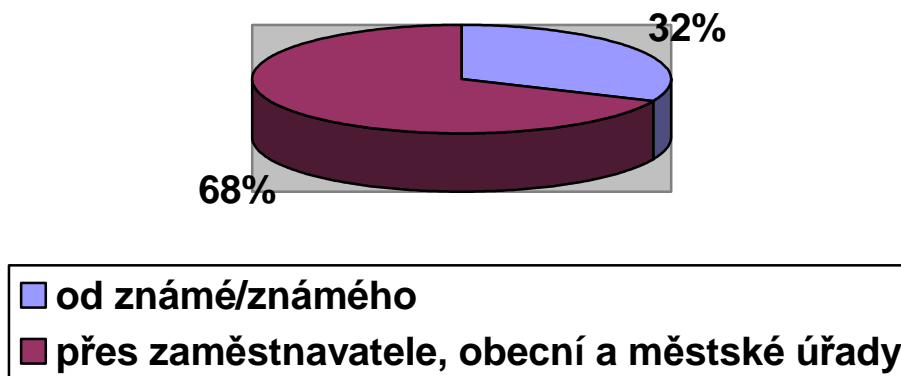
Zdroj: dotazníkové šetření, Správa soudu

Volební období přísedících je dle platné legislativy čtyřleté. Absolutní nováčci mezi přísedícími, kteří v současné době vykonávají svoji funkci poprvé, tedy v rámci prvního funkčního období, tvoří 3% přísedících. V rámci třetího funkčního období v současné době ve své funkci působí 5% přísedících. Další 3% přísedících vykonávají svoji funkci déle jak 13 let, byli tedy zvoleni do své funkce již počtvrté za sebou. Přesně 50% všech přísedících je tvořeno těmi, od jejichž prvního zvolení uplynulo více jak 17 let. Dalších 39% pak tvoří přísedící, kteří svoji funkci vykonávají minimálně 21 let, tedy byli do své funkce zvoleni šestkrát (tito přísedící byli poprvé zvoleni nejpozději v roce 1990, tedy krátce po revoluci, a je mezi nimi naprostá většina bývalých soudců z lidu). Lze konstatovat, že 97% přísedících svoji funkci vykonává déle jak 8 let, přičemž celých 89% přísedících svoji funkci vykonává déle jak 17 let. V absolutních číslech vykonávají svoji funkci přísedícího v rámci prvního volebního období 2 přísedící, 4 přísedící jsou ve funkci již třetí volební období (tedy vykonávají tuto funkci 9-12 let), další 2 přísedící vykonávají svoji funkci 13-16 let, 40 přísedících vykonává svoji funkci 17-20 let a 31 z celkového počtu přísedících vykonává svoji funkci více jak 21 let.

6.2.6 Složení přísedících Okresního soudu dle toho, jak se dozvěděli o možnosti vykonávat funkci přísedícího

Graf č.6

Složení přísedících Okresního soudu dle toho, jak se dozvěděli o možnosti vykonávat funkci přísedícího

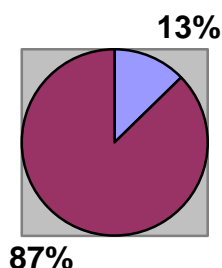
Zdroj: dotazníkové šetření, Správa soudu

Co se týče informace o tom, kde se přísedící dozvěděli o možnosti vykonávat funkci přísedícího, výsledek dotazníkového šetření nabídl pouze dvě varianty odpovědí. Pomocí sociálních sítí, tedy od známé či od známého (zpravidla pracovníka soudu či jiného přísedícího) se o této možnosti dozvědělo 32% přísedících. Naprostá většina představovaná 68% přísedících se o této možnosti dozvěděla přes zaměstnavatele či obecní, resp.městské úřady. Od zaměstnavatele se to dozvědělo 39% přísedících - jedná se o přísedící, kteří do této funkce přišli ještě jako soudci z lidu, tedy v dobách předlistopadových. V současné době obsazování funkcí přísedících přes zaměstnavatele není standardní záležitostí. Dalších 29% se to dozvědělo od obecních, resp.městských úřadů – např. v případě, kdy byl k chebskému soudu přidělen na trestní úsek nový soudce, a bylo třeba pro něho sestavit senát a tedy i zvolit nové přísedící. V absolutních číslech se o možnosti vykonávat funkci přísedícího dozvědělo od známé/ známého 25 přísedících, dalších 54 přísedících se o této funkci dozvědělo od zaměstnavatele a obecních, resp.městských úřadů.

6.2.7 Složení přísedících Okresního soudu dle zařazení do senátů

Graf č. 7:

Složení přísedících dle zařazení do senátů

■ pracovněprávní senát ■ trestní senát

Zdroj: dotazníkové šetření, Správa soudu

Z hlediska zařazení přísedících do senátů se jedná o 87% převahu přísedících, kteří jsou zařazeni na úseku trestním, nad úsekem pracovněprávním, kde je zařazeno 13% přísedících. Toto rozdělení souvisí s potřebami Okresního soudu v Chebu z hlediska rozvrhu práce: vzhledem k převaze trestných činů, které tento soud řeší, nad kauzami

spadajícími do pracovněprávních sporů, je 6/7 přísedících zařazeno právě do trestního úseku. V absolutních číslech je na úseku pracovněprávním zařazeno 10 přísedících a na úseku trestním 69 přísedících³⁶.

6.2.8 Úloha přísedících v soudním senátu očima přísedících

Tato otázka byla v dotazníku formulována jako otázka otevřená, tedy dotazovaní přísedící nebyli nijak ovlivňováni nabízenými variantami odpovědí. Smyslem bylo vyjádření konkrétního názoru konkrétní osoby na danou problematiku. Tato volnost v odpovědích s sebou přináší ovšem problémy při vyhodnocení dat, jelikož nemohou být uváděny odpovědi všech respondentů v doslovném znění. Autorka proto vždy demonstruje nejvýstižnější názory odpovídající nejpočetnějším variantám odpovědí. V odpovědích všech dotázaných přísedících lze vysledovat dvě názorová stanoviska. Většinové zastoupení získal názor, že role přísedících je v rámci soudního rozhodování důležitá a tkví v tom, že „přísedící přispívají k objektivnímu rozhodování senátu“, přísedící „jsou laickým prvkem, který rozhodně patří do oblasti základních práv a svobod, výslovně potvrzuje oddanost demokratickému zřízení v ČR“³⁷. Další skupinu názorů lze demonstrovat na tomto dotazníkovém vyjádření: „Při rozhodování mohu jako laik přinést jiný pohled na věc – životní zkušenosti, pohled nezatížený profesionalitou – nemusí ale být vždy správný a přesný. Může být zatížen emocemi, a zase určitými zkušenostmi vlastními či jiných lidí. Podle mě by přesto měli soudit profesionálové. Myslím, že jsou přísedící pozůstatkem soudců z lidu.“³⁸. Tento názor na jednu stranu naprosto přesně a výstižně definuje úlohu přísedících v soudním rozhodování, na straně druhé se ovšem projevuje skepse a zpochybnění významu přísedících, způsobená zčásti neznalostí historického vývoje či dalších souvislostí a aspektů daného tématu a zčásti pocitem nedostatečnosti až nemístnosti laického posuzování v soudních případech, vyžadujících odbornost³⁹.

³⁶ Pozn. U Okresního soudu v Chebu působí pouze jeden senát zabývající se spory pracovněprávními a osm senátů je zařazeno na úseku trestním.

³⁷ Pozn. Jedná se o doslovné citace z dotazníkových odpovědí přísedících

³⁸ Pozn. Zajímavé je, že takto odpověděla žena, jež funkci přísedícího vykonává 13-16 let a která na otázku: „Proč vy osobně vykonáváte funkci přísedícího?“ odpověděla, že „je to zajímavá zkušenost“.

³⁹ Pozn. V této souvislosti by také autorka chtěla upozornit na fakt, že samotní profesionální soudci Okresního soudu v Chebu úlohu přísedících hodnotí shovívavě, přičemž soudci na trestním oddělení se domnívají, že opodstatnění mají přísedící rozhodně větší na úseku civilněprávním, a naopak soudci z úseku civilněprávního vidí opodstatnění pro přísedící spíše na úseku trestním, kde jsou přísedící dle jejich názoru pozůstatkem porotního soudního rozhodování.

6.2.9 Osobní motivace přisedících pro výkon jejich funkce

V otázce motivace, tedy důvodech, proč přisedící svoji funkci vykonávají, jsou odpovědi naprosto jednoznačné – je to především „možnost setkávat se s právním prostředím“, i když mezi dalšími odpověďmi na tuto otázku nalezneme i „zájem o trestní agendu“ či „zajímavá zkušenost“. U mnoha přisedících tato fascinace právním prostředím pramení i z toho, že v mládí chtěli studovat právnickou fakultu a nepodařilo se jim to z různých důvodů, tak alespoň tímto způsobem se setkávají s prostředím, které je vždy zajímalo a přitahovalo. Mezi přisedícími jsou i bývalí zaměstnanci soudu, kteří po odchodu do důchodu zůstávají alespoň takto v kontaktu s bývalým pracovním prostředím. Přisedící svoji funkci vykonávají s entuziasmem a plným nasazením, o čemž svědčí i délka jejich praxe v této funkci (89% přisedících svoji funkci vykonává déle jak 17 let) a pokud přisedící výkon své funkce musí ukončit, je to z důvodů špatného zdravotního stavu dlouhodobě znemožňujícího výkon funkce přisedícího či neuvolňování na zasedání ze strany jeho zaměstnavatele.

6.2.10 Co ovlivňuje rozhodnutí přisedících před hlasováním senátu o rozsudku

Cílem této další otevřené otázky dotazníku bylo zjistit, zda se přisedící rozhodují jen na základě svého vlastního úsudku nebo zda jsou ovlivňováni i názorem předsedy senátu. Naprostá většina přisedících se rozhoduje na základě „důkazní situace a vlastního právního vědomí a úsudku“ či „důsledné analýzy případu a jasných důkazů“. Objevily se ovšem i názory, jež lze souhrnně charakterizovat takto: „pokud jde o hlasování v senátu, snažím se co nejvíce dozvědět se hlavní podstatu trestního konání obžalovaných a samozřejmě především se rozhoduji na základě výkladu předsedy senátu, jeho názoru na provedené důkazy, zda byly dostatečné či nikoliv“⁴⁰. Přestože tedy zákonodárce dal přisedícím hlas o stejné váze jako má předseda senátu a stanovil pravidla pro hlasování, kdy přisedící hlasují od nejmladšího, který hlasuje jako první a předseda senátu hlasuje až jako poslední právě proto, aby svým názorem přisedící neovlivňoval, pokud při diskuzi k daným kauzám na konci odročeného jednání či před hlasováním senátu vyřkne předseda senátu svůj právní názor, je tento názor některými přisedícími bez dalšího respektován (s ohledem na autoritu profesionálního, zkušeného a práva znalého profesionálního soudce) a ovlivňuje i jejich

⁴⁰ Pozn. jedná se o doslovné citace z dotazníkového šetření

vlastní názor na danou věc. Možnost ovlivnění názorem autority souvisí jak s osobnostními rysy přisedícího (jedná-li se o osobnost submisivní či naopak osobnost absolutně neuznávající autoritu apod.), tak i s výší dosaženého vzdělání a věkem přisedícího, přičemž čím nižší je dosažené vzdělání přisedícího a čím vyšší je věk přisedícího, tím větší váhu pro něho má názor autority profesionálního soudce, jež ovlivní přisedícího při hlasování.

6.2.11 Příprava na výkon funkce přisedícího po stránce odborné

V případě dotazu na odbornou přípravu přisedících, kdy byly nabízeny dvě varianty odpovědi, převážila zcela jednoznačně odpověď prokazující to, že většina přisedících se na výkon své funkce nijak odborně nepřipravuje. Toto je naprosto v souladu s platnou legislativou, kdy zákon přisedící z hlediska jejich odbornosti nikterak nevymezuje a ani jim žádnou povinnou odbornost v oblasti práva neukládá. Pouze menšina přisedících uvedla, že studují knihy s právní tematikou, zákony, judikáty apod., zpravidla to byli přisedící mladšího věku, kteří zároveň v předchozích otázkách uvedli, že kdysi chtěli studovat právnickou fakultu.

6.2.12 Zájem přisedících o školení

V otázce zájmu o účast na školeních přisedících, které by bylo např. organizováno soudem, se projevila vzácná názorová jednota, neboť všichni přisedící projevili o tuto možnost zájem. Autorka se během rozhovorů setkala i s tím, že přisedící, kteří svoji funkci vykonávají již dlouho a v předlistopadových dobách působili jako soudci z lidu, si postesklí nad tím, že soud již neorganizuje alespoň jedenkrát do roka školení přisedících, jak bylo běžné za éry soudců z lidu. V této době rovněž byly ministerstvem spravedlnosti vydávány Zprávy pro soudce z lidu – jednalo se o měsíčník, ve kterém byly uveřejňovány typově nejčastější kauzy řešené tehdejšími soudy. Obecně lze tedy konstatovat, že přisedící by přivítali možnost odborného školení. Přestože dnes je možné znění zákonů či judikáty vyhledat na internetu, pro laiky, jimiž přisedící bezesporu jsou, by byl velkým přínosem odborný komentář profesionálního právníka. Zrovna tak na trhu jsou k dispozici kvalitní a srozumitelně psané právnické učebnice, seznamující s danou problematikou obecně i v kontextu, nicméně jedná se zpravidla o finančně nákladné záležitosti. Školení přisedících by mělo určitě proběhnout po složení slibu přisedícího před zahájením výkonu jeho funkce a mělo by být zaměřeno především do oblasti procesního práva a pouze základních pojmů práva hmotného. Cílem by měla být základní orientace přisedícího v problematice toho

právního odvětví, v němž bude přisedat, nikoliv snaha o srovnání odbornosti laického přisedícího s profesionálním soudcem.

6.2.13 Kladení otázek přisedícími v rámci hlavního líčení obecně

Tato položka dotazníku byla formulována jako otázka uzavřená, tedy otázka nabízející varianty odpovědí a cílem bylo zjistit, zda přisedící obecně ví, jak mají pokládat otázky v rámci hlavního líčení. Podstatou je to, že přisedící bývají mnohdy ostatními právníckými povoláními účastníci se soudních líčení vytýkány neumělé otázky. Právo klást otázky účastníkům soudního jednání je přisedícím dáno legislativně. Zrovna tak je stanoveno, že se nesmí jednat o otázky kapciózní či sugestivní. Vzhledem k tomu, že přisedící nejsou nijak školeni, byla jim autorkou otázka položena záměrně bez použití odborné terminologie, opisem. Správně odpověděla polovina přisedících.

6.2.14 Formulace konkrétní otázky položené přisedícím

Tato otázka dotazníku slouží k ověření míry pravdivosti odpovědi přisedících na otázku předchozí, týkající se obecných pravidel kladení otázek při hlavním líčení. Příklad je z oblasti práva trestního, neboť naprostá většina všech přisedících působí právě na úseku trestním. V tomto případě odpověděli všichni přisedící správně. Na tomto příkladu lze tedy demonstrovat, že polovina přisedících na předchozí obecně formulovanou otázku odpovídala zcela intuitivně, laicky, bez znalosti právní problematiky. Nicméně v konkrétním příkladu byla úspěšnost odpovědí přisedících stoprocentní⁴¹.

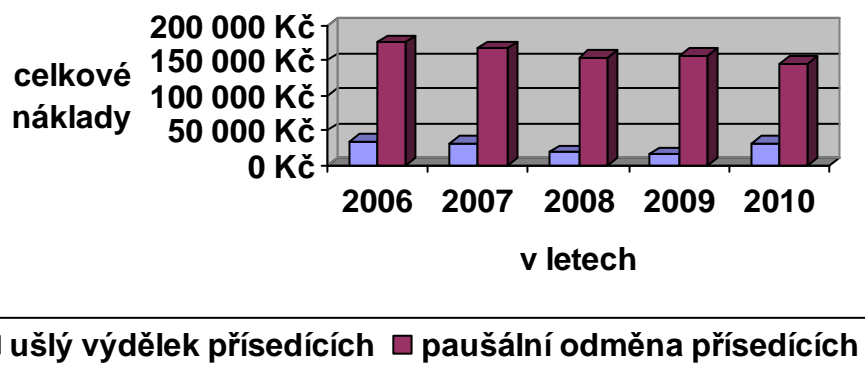
Typický přisedící, resp. nejčastěji zastoupený přisedící Okresního soudu v Chebu je tedy žena ve věku 60-69 let, která dosáhla úplného středního odborného vzdělání s maturitou, je stále ještě v pracovním, resp. služebním poměru, svoji funkci přisedící vykonává 17-20 let, je zařazena v trestním senátu a o možnosti vykonávat funkci přisedícího se dozvěděla od svého zaměstnavatele.

⁴¹ Pozn.: toto zjištění odpovídá i reálnému pozorování soudních jednání, kdy přisedící v případě, že otázku vůbec položili, položili ji z hlediska pravidel stanovených legislativou správně. Naopak z úst státních zástupců či advokátů, tedy osob právnícky vzdělaných, zazněly otázky sugestivní či kapciózní nejednou, což vedlo k vybídnutí vyslychaných předsedou senátu, aby na takto nepřipustně formulovanou otázku neodpovídali.

6.2.15 Ekonomické náklady na přisedící Okresního soudu v Chebu

Graf č. 8

Ekonomické náklady na přisedící Okresního soudu v Chebu

Zdroj: Správa soudu

Z grafu je patrné, že náklady na přisedící v čase mírně klesají. Převažují náklady spojené s paušální odměnou přisedících, což je zapříčiněno systémem odměňování přisedících za výkon funkce přisedících, kdy tuto paušální náhradu ve výši 150 Kč hrubého obdrží každý přisedící za jedno zasedání, zatímco ušlý výdělek se vztahuje pouze k přisedícím, kteří jsou v pracovním nebo služebním poměru či osobami samostatně výdělečně činnými. Jedná-li se o přisedící ekonomicky aktivní, tedy o přisedící, jež k výkonu funkce uvolňuje zaměstnavatel nebo kteří výkon funkce přisedících musí skloubit s vlastní podnikatelskou činností, je frekvence jejich přisedání při soudních líčeních nižší, zhruba jedenkrát za měsíc. V případě přisedících ekonomicky neaktivních je jejich časová flexibilita větší, mohou být tedy povoláváni k jednáním soudu častěji, navíc v jejich případě za výkon funkce přisedícího jim náleží pouze odměna ve výši paušální náhrady. Do celkových nákladů se promítlo i to, že v roce 2009 proběhly volby přisedících, přičemž 14 přisedících nebylo do své funkce zastupitelstvem znovu zvoleno. Jednalo se o osoby důchodového věku, proto lze následně v roce 2010 vysledovat zvýšení podílu ušlého výdělku přisedících. Z celkové částky vynaložené ročně na odměňování přisedících je patrné, že se nejedná o nijak zásadní a významnou položku rozpočtu Okresního soudu v Chebu, neboť vzhledem k tomu, že odměňování soudců z povolání převyšující celospolečenský průměr je jednou ze záruk a předpokladů soudcovské nezávislosti, lze konstatovat, že na odměny

profesionálních soudců dle délky jejich praxe jsou měsíčně vynakládány mnohonásobně vyšší částky než je tomu na přisedící za celý kalendářní rok. V absolutních číslech v roce 2006 náklady na ušlý výdělek přisedících činily 35.000 Kč a na paušální odměnu přisedících 175.310 Kč; v roce 2007 náklady na ušlý výdělek přisedících 32.010 Kč a na paušální odměnu přisedících 167.100 Kč; v roce 2008 pak náklady na ušlý výdělek přisedících dosáhly 18.500 Kč a náklady na paušální odměnu přisedících 153.900 Kč; v roce 2009 náklady na ušlý výdělek 15.780 Kč a náklady na paušální odměnu 156.900 Kč; v roce 2010 byly náklady spojené s ušlým výdělkem přisedících 32.287 Kč a náklady spojené s paušální odměnou přisedících 145.350 Kč.

6.3 Případové studie

6.3.1 Případová studie č.1

U Okresního soudu byl projednáván případ loupeže, krádeže a omezování osobní svobody. Obžalovaným byl občan Slovenské republiky, který na území ČR byl dosud jednou trestán za majetkovou trestnou činnost. Obžaloba mu kladla za vinu, že ve třinácti případech v průběhu zhruba dvou měsíců odcizil věci v celkové hodnotě přesahující 500.000 Kč, čímž způsobil škodu velkou. Během hlavního líčení mu měly být spáchané skutky prokázány, pokud by se to podařilo beze zbytku, hrozil mu trest odnětí svobody ve výši 2-8 let, pokud by se výše škody neprokázala v této výši, hrozil mu trest odnětí svobody ve výši 6 měsíců až 3 léta. Dokazování během líčení komplikoval fakt, že mnoho z poškozených bylo ve vysokém věku. Dvě poškozené, které měly v kauze vypovídat, nebylo nakonec možné vzhledem k velice špatnému zdravotnímu stavu, jehož zlepšení v budoucnosti se na základě lékařských zpráv nedalo očekávat, před soudem vůbec vyslechnout. Jejich výpovědi z přípravného řízení byly vyhotoveny formou úředního záznamu, nebyly tedy procesně použitelné. Scénář páčání trestné činnosti byl vždy podobný. Obžalovaný skutky páchal vždy za bílého dne, vybíral si většinou rodinné domky. V několika případech využil odemčených dveří domů, když majitel pracoval na zahrádce, vešel do domu, prohledal jej, odcizil věci a oknem utekl. V jiném případě využil otevřených dveří, schoval se v domě, vyčkal odchodu majitelů, poté dům prohledal, odcizil věci a utekl. V dalším případě vešel do neuzamčeného domu, byl vyrušen majitelkou, kterou zamkl v pokoji, ovšem na útěku se setkal se synovcem majitelky, který v domě rovněž bydlel, srazil ho pěstí a po krátké potyčce se mu podařilo utéci. V jiném případě vstoupil do neuzamčeného domu, ovšem při

vstupu do domu byl spatřen dcerou majitelky domu, která právě kousek odtud venčila psa se svojí kamarádkou. Dcera majitelky i se svojí kamarádkou ihned běžely k domu, pachatele zastihly v obývacím pokoji. Ten se vymlouval, že mu je horko, že se šel jenom napít, ženám, které volaly policii, se vysmekl a utekl. O půl hodiny později tentýž den vstoupil do bytu nacházejícího se o jeden blok dále, kde se mu již podařilo věci odcizit. Ve dvou případech za účelem vstupu do domu rozbil okno. Před senátem se k činům vždy přiznal slovy: „Pane soudce, byl jsem tam.“, ale způsobenou škodu neuznával v plném rozsahu. Poškozeným manželům například byla dle obžaloby odcizena finanční hotovost ve výši 60.000 Kč, ovšem pachatel během hlavního líčení přiznal, že odcizil pouhých 5.000 Kč. V jednom případě se poškozená už přesně nepamatovala na věci, které jí byly odcizeny, a když jí byla předestřena obžaloba, prohlásila, že takový náhrdelník ani náramek, který je popisován v obžalobě, nikdy neměla. Senát tedy při rozhodování musel vycházet z hodnot odcizených věcí, které byly obžalovanému během hlavního líčení skutečně prokázány. Po provedení všech důkazů bylo obžalovanému prokázáno odcizení věcí v celkové hodnotě 180.000 Kč. Senát o vině obžalovaného hlasoval jednomyslně, neboť obžalovaný se ke všem skutkům přiznal a i veškeré provedené důkazy jeho viny plně podporovaly. Při hlasování o trestu jedna z přísedících navrhovala nejvyšší trest, ovšem zbývající členové senátu se přiklonili k trestu ve výši 2 let. Dále se senát jednomyslně shodl na zákazu pobytu na území ČR na dobu 5 let a náhradu škody poškozeným, resp. pojišťovnám dle výše jimi řádně a včas uplatněných nároků.

6.3.2 Případová studie č.2

Okresní soud v Chebu řešil kauzu pohlavního zneužívání (§ 242, odst.1). Poškozenou byla dívka, které v době styku nebylo ještě 15 let (skutek se ovšem stal krátce před 15.narozeninami dívky), a která v důsledku tohoto pohlavního zneužívání otěhotněla. Obžalovaným byl osmnáctiletý mladík, který s dívkou v inkriminované době chodil. Scházeli se spolu v rámci svého vztahu, ale byli si vědomi toho, že dívka ještě není zletilá a nemůže tedy mít pohlavní styk (na což byl mladý muž rovněž důrazně upozorněn i otcem dívky během návštěv v její rodině). Mladí se tedy pohlavnímu styku bránili, ovšem pak přišel osudný den, kdy oba podlehlí a uskutečnili spolu první společný, chráněný pohlavní styk. V tom samém dni uskutečnili ještě jeden, ovšem tentokrát již nechráněný styk. Oba

styky byly ze strany chlapce i dívky dobrovolné a byly chápány jako vyvrcholení jejich lásky a dosavadního vztahu. Ovšem po tomto podlehnutí se u obou dostavily výčitky svědomí a už nikdy poté v pohlavních stycích nepokračovali. Po zhruba dvou měsících dívka zjistila, že je v jiném stavu. Mezitím jejich vztah dostával trhliny a šel k závěru. Po zjištění nechtěného těhotenství dívky byl vztah definitivně ukončen (významnou roli sehráli i dívčiny rodiče) a dívka se podrobila interrupci. Státní zástupce navrhoval potrestání ve formě podmíněného trestu na samé spodní hranici trestní sazby. Na základě všech důkazů provedených během hlavního líčení před soudem zvažoval senát vinu chlapce a trest za toto provinění. Že se čin stal tak, jak bylo popsáno v obžalobě, o tom neměl žádný z členů senátu pochybnosti. Přesto vzhledem ke všem okolnostem případu, jež vyšly na jevu v průběhu hlavního líčení (včetně toho, že podstoupená interrupce se naštěstí nijak neodrazila na dívčině fyzickém ani psychickém stavu) vznikla během hlasování o trestu mezi členy senátu diskuze. Sazba za pohlavní zneužívání je 1-8 let odnětí svobody. Dle § 24 by šlo upustit od potrestání (k čemuž se přikláněli přísedící), ovšem muselo by jít o čin nízké společenské nebezpečnosti. Předseda senátu tedy přísedící seznámil s tím, že vzhledem k sazbě 1-8 let, která za pohlavní zneužívání hrozí, je zřejmé, že se jedná o čin vyšší společenské nebezpečnosti a tudíž nelze upustit od potrestání obžalovaného. Senát se tedy nakonec jednomyslně shodl na trestu ve výši 1 roku (§ 242/1 tr. zákona) s odkladem na 1 rok (§ 58/1 a 59/1). Tato kauza demonstruje plně to, že přísedící nejsou velkými znalci platné legislativy či judikátů, nýbrž že se rozhodují v duchu přirozeného práva, tedy v duchu toho, co vnímají jako správné a spravedlivé dle morálních norem a hodnot, všeobecně uznávaných danou společností. V první fázi tedy chtěli přísedící tento čin, jenž vnímali spíše jako mladickou nerozvážnost, jež naštěstí nepoznamenala trvale životy obou mladých aktérů, ponechat bez trestu, vzhledem k tomu, že oba mladí lidé si své provinění plně uvědomovali, litovali ho a byli rozhodnuti již nikdy více nic podobného neopakovat, přičemž události následující po činu (interrupce i soudní projednávání) byly pro oba dva mezním životním zážitkem, z něhož si odnesli dostatečné ponaučení. Nicméně toto vnímání této konkrétní kauzy přísedícími bylo usměrněno předsedou senátu dle zákona.

6.3.3 Případová studie č.3

Dalším případem, jenž byl projednáván před Okresním soudem v Chebu, byl případ pokusu ublížení na zdraví. Poškozenými byli dva muži staršího věku, kteří se v noci vraceli osobním automobilem z chaty jednoho z nich, kde si byli opéct vuřty. Na zpáteční cestě jeli přes hráz malého rybníka kousek za Aší. Na této hrázi jim do cesty vběhlo nějaké zvíře, řidič strhl volant a vůz se ocitl na samém okraji hráze na nezpevněné části komunikace, kde mu začaly prokluzovat kola. Jeden z mužů tedy vystoupil a tlačil auto, aby se jim podařilo vrátit se zpět na zpevněnou komunikaci. Snaha obou mužů se jevila marnou, když k nim přistoupil ze tmy další muž, náhodný kolemjdoucí. Poškozený, který tohoto muže uviděl jako první, se domníval, že jim jde pomoci vytlačit automobil zpět na silnici. Ovšem tento náhodný kolemjdoucí náhle proti poškozenému použil bez varování slzný sprej a poté jej shodil do vody rybníka. Druhý poškozený, který byl v té chvíli vzadu za vozem, tento útok vůbec neviděl, ovšem poté se události seběhly velice rychle a než se tento druhý muž nadál, stalo se mu totéž, co prvnímu poškozenému a i on po útoku slzným sprejem skončil v rybníku. Oběma poškozeným se naštěstí podařilo dostat se vlastními silami z rybníka ven – ten první poškozený přeplaval rybník a utíkal k jedné továrně na okraji Aše, odkud zavolal policii. Na hrázi rybníka, zhruba 200 metrů od místa, kde se toto stalo, bydlí jeden policista sloužící na OO Policie ČR v Aši a oba poškození v první chvíli po nahlášení činu a započetí vyšetřování směřovali policisty právě k tomuto jejich kolegovi, protože oba poškození shodně tvrdili, že jim to udělal policista. Policisté vyšetřující tento případ zazvonili na jejich kolegu a zjistili, že tento spí a po celou dobu byl doma a i oba poškození, když tohoto rozespalého policistu uviděli, prohlásili, že to není on. V dané kauze byla po vyšetřování vznesena obžaloba proti muži, jenž byl v době činu zaměstnán jako příslušník Policie ČR rovněž na obvodním oddělení v Aši. Dotyčný hrál basketbal, a při zapíjení vyhraného zápasu se v období krátce po činu v hospodě před spoluhráči a jejich přítelkyněmi pochlubil, že „vystříkal slzným sprejem dva bezdomovce a naházel je do rybníka“ ve chvíli, kdy oslavující společnost diskutovala o účincích slzných či pepřových obranných sprejů a o zkušenostech s jejich použitím. Toto potvrdili před soudem dva důvěryhodní svědci. Nicméně celý případ od počátku vyšetřování provázely nápadná pochybení ze strany vyšetřujících policistů z OO Policie ČR v Aši, která řešila i Inspekce ministerstva vnitra. Tito policisté rovněž uvedli, že se jich dotyčný kolega ptal na vyšetřování tohoto případu nad rámec běžného zájmu o služební záležitosti, také potvrdili,

že se dotyčný obžalovaný policista v noci po činu objevil na místě činu a ptal se, co tam vyšetřují (obžalovaný to zdůvodňoval tím, že byl chytat ryby a při zpáteční cestě přes les sousedící s rybníkem píchl kolo a volal svým kolegům na výjezdu nejprve proto, aby ho odvezli s tím nepojízdným kolem domů, poté potkal neznámého muže, který šel proti němu z lesa a údajně mu řekl, že se na hrázi rybníka něco stalo, že tam dva lidé spadli do rybníka, tak poté volal obžalovaný policista na soukromý telefon jednomu ze službukonajících policistů, jestli náhodou něco nevyšetřují na hrázi rybníka, a tak se dozvěděl o tom, že tam opravdu hlídka cosi vyšetřuje a přišel se tam podívat). Obžalovaný policista samozřejmě svoji jakoukoliv účast při tomto činu od začátku popíral. Výpovědi obou poškozených před soudem bohužel vykazovaly mnoho nejasností, nepřesností, mnohdy se rozcházely – roli tam sehrál i alkohol, který oba poškození před incidentem požili. Při hlavním přelíčení byla zpochybněna i rekognice obžalovaného provedená v rámci přípravného řízení jedním z poškozených proto, že tento poškozený měl před rekognicí obžalovaného nejprve vidět v Aši a měl být dalším člověkem upozorněn na to, že právě tato osoba je tím, kdo jim měl ten čin spáchat⁴². Nezanedbatelnou roli sehrála i významná pochybení ze strany OO PČR v Aši při vyšetřování tohoto případu. Po složitém projednávání uvedené kauzy před soudem v rámci hlavního líčení a po ukončení dokazování byla vyhlášena porada senátu. Senát začal diskutovat o provedených důkazech v rámci řešení otázky viny obžalovaného. Přestože z hlediska lidského vnímání a posuzování všeho, co před soudem zaznělo, se zdálo býti logické, že obžalovaný bude shledán vinným, byli členové senátu dotázáni, zda jsou si vinou obžalovaného naprosto jisti a pokud ano, které důkazy předložené soudu je k tomu vedou. Při diskuzi o průkaznosti důkazů, kdy se opět projevil profesionální právnícký přístup předsedy senátu – soudce z povolání, bylo předestřeno odůvodnění nejednoznačnosti, nevěrohodnosti a rozpornosti důkazů. Přisedící o některých důkazech měli sami pochybnosti, nicméně z lidského hlediska se domnívali, že zbylé důkazy jsou dostatečné pro prokázání viny obžalovaného. Ovšem předseda senátu argumentoval v duchu zásady „in dubio pro reo“ (v pochybnostech pro obžalovaného). Z toho vyplynula nutnost takových nezvratitelných a nezpochybnitelných důkazů, jichž se ovšem v tomto případě z právníckého hlediska nedostávalo, jelikož výpovědi poškozených – hlavních svědků – se v podstatných bodech

⁴² Pozn.: v souvislosti s rekognicemi pachatelů lze uvést, že je bohužel běžnou praxí, že policisté ukážou fotografii podezřelého svědkovi ještě před tím, než ho oficiálně pozvou k rekognici, což samozřejmě tento akt dle platné legislativy naprosto zpochybňuje jako důkazní prostředek.

rozcházel a (jak argumentovala obhajoba obžalovaného) „pokud bychom měli odsoudit člověka pouze na základě řečí vedených v hospodě, nebyli bychom právním státem“. Ve světle všech těchto skutečností nebylo jiné možnosti než obžalovaného dle § 226 odst. c) zprostit obžaloby, navzdory tomu, že z hlediska vnitřního lidského vnímání spravedlnosti a práva každý, kdo se účastnil soudního jednání, měl pocit, že obžalovaný v celé věci sehrál mnohem významnější roli, kterou se mu ovšem bohužel nepodařilo v rámci hlavního líčení před soudem dostatečně prokázat.

6.3.4 Případová studie č.4

Okresní soud v Chebu se zabýval případem vydírání, kterého se měl obžalovaný dopustit tím, že jiného pod pohrůzkou násilí a jiné těžké újmy nutil, aby něco konal (§ 235/1, 2 TZ účinného do r.2009). Poškozený se zabýval vymáháním dluhů a obžalovaný muž ruské národnosti měl pro něho pracovat. Obžalovaný byl poškozeným zaučen a poté dva měsíce sám vykonával tuto práci, která spočívala v zajištění uznání dluhu od dlužníků a nebo vymáhání zaplacení dlužné částky od dlužníků. Obžalovaný měl během těch dvou měsíců zajistit celkem od 75 dlužníků uznání dlužné částky či její zaplacení. Obžalovaný sám ovšem neměl sepsanou pracovní smlouvu, vymáháním dluhů se zabýval na základě svého živnostenského listu. Podstatou sporu mezi obžalovaným a poškozeným byla odměna za vykonanou práci, které se obžalovaný nedočkal. Poškozený se mu neustále vymlouval, že má nad sebou svého šéfa, který má smlouvu s obžalovaným uzavřít a že ten dotyčný nemá čas a podobně. Obžalovanému došla trpělivost a dostavil se za poškozeným do kanceláře. V té chvíli se v kanceláři, jež sestávala ze dvou místností oddělených dveřmi, nacházela jedna žena, která rovněž vykonávala stejný druh práce na živnostenský list, tedy nebyla zaměstnankyní poškozeného, nýbrž se za ním občas jen tak zastavila, a dále u poškozeného v kanceláři byli tou dobou zrovna dva muži ruské národnosti, kteří se přišli informovat na možnost spolupráce s poškozeným (chtěli pro něho rovněž pracovat jako vymahači dluhů). Tito dva muži se znali s obžalovaným. Obžalovaný vešel do kanceláře k poškozenému a chtěl s ním řešit svoji situaci, tedy to, že vykonal pro poškozeného nějakou práci a nedostal za ni nic zaplaceného. Poškozený mu opakoval ty stejné argumenty, které slyšel poškozený již předtím a za vykonanou práci mu nic zaplatit nechtěl. Obžalovaný zvyšoval hlas až poté situace vyústila v hádku, poté obžalovaný přistoupil ke stolu, za nímž seděl poškozený, měl jej dle obžaloby uchopit za ucho, kroutit mu uchem a potažmo celou hlavou a

požadoval peníze , které mu údajně poškozený dluží, přičemž poškozenému vyhrožoval fyzickým násilím, vydíráním, zmlácením a odvezením za město do lesa, přičemž při uchopení za ucho pojal poškozený důvodnou obavu o život a zdraví. Při svědeckých výpovědích bylo uvedeno, že oba dva další muži ruské národnosti, kteří byli incidentu přítomní, se jej nijak neúčastnili, obžalovanému nijak nepomáhali, naopak v jednu chvíli jej mírnili (ačkoliv státním zastupitelstvím byla obžaloba podána na druhém odstavci, tedy ve spojení s dvěma dalšími osobami). Přítomná žena se incidentu účastnila přímo pouze pár chvil, poté odešla do vedlejší místnosti a zavřela dveře, takže neslyšela výhrůžky, pouze slyšela zmínku o odvozu za město. Poškozený při své svědecké výpovědi nepůsobil příliš přesvědčivě, vyjadřoval se nepřesně, na doplňující otázky předsedy senátu odpovídal rozporuplně, při líčení uchopení za ucho v obžalobě stálo, že jej obžalovaný uchopil za ucho a silně mu jím kroutil, ovšem před soudem nic podobného poškozený nezopakoval. Obžalovaný ke kroucení uchem uvedl, že k poškozenému přistoupil, přičemž poškozený seděl za pracovním stolem, uchopil jej za ucho se slovy „že by jej nejraději vytahal za ucho jako malého kluka“, ovšem uchem, a potažmo ani hlavou poškozenému nijak nemanipuloval. Tvrzení všech zúčastněných osob při výpovědi před senátem vykazovala rozpory. Při poradě senátu před hlasováním o vině a trestu bylo diskutováno to, zda obžalovaný je vinen dle bodů obžaloby. Problém spočíval v tom, zda v případě zproštění obžaloby tím soud nedá najevo to, že je v pořádku, když jeden člověk druhému vyhrožuje, a že tedy obžalovaný se svým jednáním nijak neprovinil (přestože obhájkyň obžalovaného upozorňovala na to, že to, co zaznělo z jejího klienta na adresu poškozeného nebyla kvalifikovaná výhrůžka). Na stranu druhou z lidského hlediska bylo chápáno to, že se obžalovaný cítil jednáním poškozeného vůči své osobě poškozen, jelikož ze všech svědeckých výpovědí vyplynulo to, že obžalovaný skutečně práci pro poškozeného vykonal a nedostal za ni zapláceno vůbec nic. V podstatě lze konstatovat, že při hlavním líčení před soudem ze svědeckých výpovědí rovněž vyplynulo, že poškozený měl podobné problémy s vícero spolupracovníky, dokonce byl v důsledku těchto problémů nucen přestěhovat sídlo svojí kanceláře z Chebu pryč. Přesto soud po dlouhém diskutování dospěl k názoru, že obžalovaný je vinen, nicméně skutek byl kvalifikován na prvním odstavci, tedy nikoliv za účasti dalších dvou osob, jak původně požadovala obžaloba, a obžalovaný byl odsouzen na jeden rok (§ 58 odst. 1) se zkušební dobou 2 roky (§ 59 odst. 1).

6.3.5 Případová studie č.5

Okresním soudem v Chebu byl na úseku pracovněprávním řešen případ sporu středoškolského učitele s jeho bývalým zaměstnavatelem ohledně neplatnosti výpovědi. Podstata případu spočívala v tom, že tento učitel byl třídním učitelem dvou žáků, kteří nedocházeli na hodiny tělesné výchovy. Jejich absence byly tak rozsáhlé, že to vedlo k jejich neklasifikování z tohoto předmětu na konci roku. Nutností k postupu těchto studentů do dalšího ročníku tedy bylo v souladu se studijním řádem školy vykonání opravných zkoušek z tělesné výchovy v měsíci srpnu. Ovšem ani jeden z těchto studentů se k opravným zkouškám nedostavil. Navzdory tomu se jim ale známky z tělesné výchovy objevily v školním elektronickém systému a oba studenti pokračovali do vyššího ročníku. Jednalo se tedy o překročení pravomoci třídního učitele, kdy tento byl jediným, kdo jim známky do systému mohl zadat a vydat vysvědčení. V tomto případě tedy důkazní břemeno leželo na středoškolském učiteli, který měl během soudních jednání prokázat svoji nevinu v této záležitosti, na základě které s ním byl ze strany střední školy ukončen pracovní poměr. Přestože během líčení vyplynuly různé nejasnosti, nekompetence a pochybení zúčastněných osob, a přestože před soud byli předvoláni jako svědci i bývalí kolegové tohoto učitele, kteří měli dokázat jeho nevinu, nepodařilo se nakonec středoškolskému učiteli unést důkazní břemeno, a to i přesto, že se snažil v závěru jednání zpochybnit i elektronický systém, do něhož se známky žáků zapisují, ve smyslu možnosti nabourání se do systému a jeho zneužití ze strany třetí osoby. Bohužel učitel nebyl schopen předložit soudu průkazné důkazy svojí nevinu a senát se tak naprosto jednomyslně shodl na výsledku řízení, jež skončilo v neprospěch žalujícího. Přisedící se v této kauze názorově naprosto shodli s profesionálním soudcem, byť celý případ neposuzovali ve světle odborného právního hodnocení tohoto případu, ale především přirozeným vnímáním spravedlnosti či práva, tedy toho, co je správné, odpovídající a morální v této konkrétní situaci z hlediska laického hodnocení příčiny a následku, tedy pochybení a potrestání za toto pochybení.

7. Zhodnocení a návrhy řešení

7.1 Zhodnocení

Laický prvek v soudní praxi není novodobým institutem. Objevuje se již na samém počátku vývoje práva. V období předstátním zajisté ještě nemůžeme hovořit o právu, spíše o zvycích a obyčejích, které lidská společnost vytvářela postupně a jež měly za cíl stanovit pravidla pro bezproblémové lidské soužití. Tyto zvyky a obyčeje, předávané zpočátku ústně z generaci na generaci, se staly prázkladem dnešních psaných právních norem. Od dob, kdy právo vykonávali pouze naprostí laikové, jsme během staletí vývoje došli až do bodu, kdy je právo vědním oborem a záležitostí vysoké odbornosti, a z tohoto úhlu pohledu se může účast laického prvku v soudním rozhodování jevit v moderní společnosti přinejmenším diskutabilní. Nicméně o podobě práva vždy rozhoduje člověk. Právo není nic, co by lidské společnosti bylo dáno zvenčí. Formulace zákonů je otázkou právních disputací, na rozdíl například od zákona gravitace, který prostě platí, ať chceme nebo ne, a bylo jen otázkou času, kdy jej lidé dokázali pochopit, pojmenovat a vysvětlit na vědeckém základě. Právo je sice vědním oborem, nicméně o tom, co daná společnost považuje za právní a co již za protiprávní jednání, rozhoduje obecný celospolečenský konsenzus podmíněný historickým vývojem. Jen potud, pokud jsou členové společnosti s právem srozuměni a vnímají jej jako spravedlivé, je možné bezproblémové fungování státu, jenž se honosí přívlastkem právní. Právo tedy přirozeně kopíruje a odráží vývoj společnosti z hlediska vnímání hodnot, které můžeme nazvat též etickými, či morálními normami, a tyto morální normy jsou dodnes jeho součástí, byť ve složitých jazykových formulacích soudobých právních předpisů již tento prapůvodní kořen mnohdy nevnímáme. Přesto podstata zůstává stejná. A tak jako jsou všem členům společnosti v rámci výchovy rodiči i následnou výchovnou činností dalších vzdělávacích institucí vštěpována nepsaná morální pravidla chování, zrovna tak je jim vštěpováno to, co je obecně danou společností v daném čase vnímáno jako správné a žádoucí společenské chování i to, co je vnímáno jako nesprávné, nežádoucí společenské chování. V tomto je spatřována úloha a opodstatnění laického prvku v soudním rozhodování, ve schopnosti vnést do soudního rozhodování laický rozum, nezatížený právníkem způsobem přemýšlení (ovšem reflektující to, co je správné a nesprávné chování jedince uvnitř konkrétní společnosti). Profesionální soudce pak zajišťuje odbornost potřebnou nejen pro subsumpci posuzovaného skutku pod právní normu, ale i pro dodržování všech náležitostí, pravidel a postupů stanovených zákonem

během soudního líčení. Senátní rozhodování obecně přispívá k vyšší důvěryhodnosti soudního systému a právní jistotě občanů státu, jelikož moc volně zhodnotit důkazy a vydat vykonatelné rozhodnutí není soustředěna pouze do rukou profesionálního soudce (jako je tomu v případě věcí, projednávaných samosoudcem), nýbrž je rovným dílem rozdělena mezi senát, tvořený ze dvou třetin laickými zástupci z řad veřejnosti. Navíc laikové v soudním senátu jsou osoby z praxe, které nabízejí justici potenciál svých životních zkušeností včetně odbornosti na úplně jiném poli působení než je oblast práva. Synergií odborného a laického prvku v soudním senátu je možno rozhodnout na základě nezvratných důkazů objektivněji, a tak se ještě více přiblížit dosažení podstaty pojmu spravedlnost. V historickém vývoji právního řádu ČR můžeme nalézt různé formy spoluúčasti laického prvku na soudním rozhodování, počínaje porotními soudy, přes soudce z lidu až k soudobým přísedícím. I během historie vývoje právního systému v České republice se potvrdila spjatost práva s vývojem společnosti, resp. s vývojem státu, a nevhodnost mezních variant řešení poplatným politickým změnám v tak citlivé oblasti, jakým organizace právního systému státu bezesporu je. Deformovaným příkladem fungování laického prvku v soudním rozhodování v ČR mohou být například místní lidové soudy, složené výhradně z laiků. Rovněž soudci z lidu v období jejich účasti na všech stupních soudního rozhodování včetně Nejvyššího soudu přispěli svým dílem k určité degradaci vnímání nutnosti účasti laického prvku na soudním rozhodování mezi českou laickou i odbornou veřejností. Laický prvek účastníci se soudního rozhodování můžeme nalézt nejen v ČR, ale v rámci právních řádů náležejících do kontinentálního práva i např. na Slovensku či v Německu. I v těchto zemích má účast laiků při soudním rozhodování dlouholetou tradici. V případě Německa se jedná o čestnou funkci, kdy občané jsou povinni tuto funkci zastávat, pokud se na ně nevztahují výjimky, kdy nelze tuto funkci vykonávat (ať už ze zdravotních důvodů nebo v případě, že se jedná o povolání s nemožností zastoupení po dobu soudních líčení apod.). V oblasti pravidel pro obsazování této funkce lze vysledovat pozůstatky pravidel týkajících se fungování porotních soudů, tedy sestavování seznamů laických soudců obecními zastupitelstvy, které jsou zveřejněny, občané mají právo se k nim vyjádřit a jsou-li splněny zákonné důvody, požádat o vyškrtnutí ze seznamu, přičemž na seznamu mají být zastoupeni rovnovážně občané obce dle zákonem stanovených kritérií (věk, pohlaví, povolání, sociální status apod.). Německý právní řád rovněž výslovně zakazuje propuštění laického soudce

z pracovního poměru v důsledku výkonu jeho čestné soudní funkce. Na Slovensku jsou laičtí soudci vymezeni zákonem velice podobně jako v ČR, projevují se tam pouze drobné nuance, přisedící má v souvislosti s výkonem funkce právo na poskytnutí potřebné literatury a právních předpisů; za výkon funkce přisedícího je považována i účast na odborném vzdělávání přisedících (§ 146, odst.6). Ve všech sledovaných zemích funguje na nejnižším článku soudní soustavy stejný model, tedy jeden předseda senátu profesionální soudce a dva laičtí přisedící, u nichž není vyžadováno žádné odborné právnické vzdělání a kteří mají stejná hlasovací práva jako předseda senátu. Podstata fungování a přínosu laických soudců justici ve všech třech zemích je tedy stejná, drobné rozdíly lze vysledovat např. ve věkových hranicích pro výkon funkce přisedícího, kdy nejnižší věková hranice je v Německu (25 let), zatímco v ČR a na Slovensku je stanovena na 30 let. Nejčteněji zastoupený přisedící v rámci prakticky studovaného Okresního soudu v Chebu je žena ve věku 60-69 let, která dosáhla úplného středního odborného vzdělání s maturitou, je stále ještě v pracovním, resp. služebním poměru, svoji funkci přisedící vykonává 17-20 let, je zařazena v trestním senátu a o možnosti vykonávat funkci přisedícího se dozvěděla od svého zaměstnavatele. Sami přisedící svoji roli v soudním rozhodování vidí nejen v příspěvku k objektivnímu rozhodování senátu, ale i jiném pohledu na věc, ve svých životních zkušenostech a pohledu nezatíženém profesionálním právním úsudkem. Motivem pro vykonávání funkce je pak především možnost setkávání se s právním prostředím. Úsudek přisedících před vynesením verdiktu ovlivňuje důkazní situace a vlastní právní vědomí a úsudek. Ovšem v některých případech lze pozorovat rozhodování přisedícího především na základě výkladu předsedy senátu a jeho názoru na provedené důkazy, zda byly dostatečné či nikoliv. Tento názor se vyskytuje v nejstarší věkové kategorii přisedících. Co se týče vzdělávání přisedících, o školení organizovaná soudem projevíli zájem všichni přisedící. Z hlediska odborných právních znalostí, které byly testovány na příkladech pokládání otázek přisedícími v rámci hlavního líčení, byly shledány u poloviny přisedících nedostatky v obecných zásadách týkajících se kladení otázek (především u přisedících vyšší věkové kategorie a nižšího dosaženého vzdělání se projevila neznalost nepřipustnosti sugestivních či kapciózních otázek při výslechu během hlavního líčení). Ekonomické náklady spojené s institutem přisedících jsou velice nízké, což vyplývá z podstaty výkonu funkce přisedícího, kdy se jedná o funkci čestnou, honorovanou pouze paušální odměnou ve výši 150 Kč hrubého za den zasedání (po

odvodech 119 Kč čistého) a ušlé mzdy nebo výdělku, popřípadě cestovních nákladů či stravného (příčemž dvě posledně jmenované položky tvoří zanedbatelný podíl ekonomických nákladů na přisedící). Porovnáme-li ekonomické náklady a praktické přínosy přisedících, jeví se tento model jako ideální řešení, neboť zajišťuje demokratickou kontrolu, resp. spoluúčast občanů na výkonu soudní moci ve státě za ekonomicky nepřijatelnějších podmínek⁴³.

7.2 Návrhy řešení:

Institut přisedících má své místo a opodstatnění i v soudobém právním řádu České republiky. Za účelem zefektivnění výkonu funkce přisedícího autorka navrhuje stanovení horní věkové hranice pro výkon funkce přisedícího. Tato hranice by mohla odpovídat věku odchodu do důchodu (nebo by alespoň mohla být stanovena na stejné úrovni, jako je stanovena v případě soudců, tedy 70 let). Dalším opatřením by mělo být doložení zdravotní způsobilosti pro výkon funkce přisedícího, buď nastavené obecně, tedy pro každého kandidáta na tuto funkci, či od určitého věku přisedícího. Funkční období přisedících by mělo být z hlediska možnosti znovuzvolení limitováno, např. na dvě funkční období za sebou, čímž by se nejen zvýšila šance ostatních občanů účastnit se soudního rozhodování, ale i by byla zachována podstata přínosu laického názoru nezdeformovaného dlouhodobým působením právního prostředí. Rovněž by měla být zvýšena informovanost o tomto institutu a jeho významu mezi širokou veřejností, což by mělo pomoci zvýšit podíl mladších, ekonomicky aktivních osob mezi přisedícími. Tím by došlo ke zvýšení možnosti využití odborného potenciálu přisedících, tedy jejich znalostí a zkušeností z oborů odlišných od práva. Přisedící by měli mít povědomí o právním řádu České republiky, měla by být prováděna školení přisedících, kde by tito mohli získat základní znalosti z oblasti práva hmotného a především z oblasti práva procesního podané profesionálním právníkem. Toto školení by mělo proběhnout po zvolení přisedícího před projednáváním jeho první kauzy, a dále pravidelně i během jeho funkčního období, např. jedenkrát ročně. V rámci těchto následných školení by mohli být přisedící seznamováni s judikaturou. Cílem školení by nemělo být dosáhnout hlubokých právnických znalostí, nýbrž usnadnit

⁴³ Pozn.: pokud by byl institut přisedících zrušen, byly by ze státního rozpočtu sice ušetřeny finance, nicméně z hlediska občanů by mohlo dojít ke snížení vnímání právní jistoty, neboť rozhodování samosoudcem naznačuje příliš velkou koncentraci soudní moci v jedné ruce. Pokud by bylo senátní rozhodování zachováno a laičtí přisedící nahrazeni profesionálními soudci, došlo by k velice výraznému zatížení státního rozpočtu, neboť soudcům je zákonem garantována vyšší než průměrná mzda s ohledem na zajištění jejich nezávislosti.

přisedícím orientaci v právním prostředí, seznámit je s jejich právy a povinnostmi během hlavního líčení, včetně například způsobu kladení otázek během hlavního líčení apod. Tímto podrobnějším obeznámením se soudním řízením prostřednictvím odborného výkladu by přisedící získali jistotu i další rozměr svého pohledu na projednávané kauzy, ale zároveň by nepozbyli své laickosti, která je jejich neoddiskutovatelným přínosem justici. Vhodným doplňkem školení by dále mohlo být ze strany ministerstva spravedlnosti i vydávání periodika věnovaného problematice přisedících včetně judikatury.

8. Závěr

Laický prvek v soudním rozhodování je v České republice reprezentován institutem přisedících. Přisedícím je legislativou dán stejně silný hlas jako profesionálním soudcům. Jelikož je senát tvořen jedním profesionálním soudcem a dvěma přisedícími, jejichž hlasy jsou si rovny a k přijmutí rozhodnutí postačuje prostá většina hlasů, znamená to, že laičtí přisedící mohou profesionálního soudce přehlasovat. Z toho plyne, že role laického prvku v soudním rozhodování je velice významná. Zatímco profesionálním soudcům zákon ukládá jako podmínku výkonu funkce dosažené magisterské vzdělání na právnické fakultě a jejich další profesní vzdělávání v průběhu výkonu funkce, v případě přisedících není zákonem stanoveno žádné odborné ani jiné vzdělání. Záměrem zákonodárce tedy bylo vytvořit pomocí laického přisedícího protiváhu odborně vzdělanému právníkovi. Úloha přisedícího v rámci soudního jednání není spatřována v řešení odborných právnických problémů, ale v řešení otázek skutkových. Laický prvek reprezentuje hlas občanů, dohlíží na zákonný průběh celého soudního jednání. Přisedící se při svém rozhodování řídí zdravým rozumem, morálními pravidly, svým obecným právním vědomím, vědomím toho, co je zakázáno dělat i vnímáním spravedlnosti z hlediska trestu, tedy co je adekvátní trest za určitý konkrétní prohřešek. Přisedící jsou proto součástí senátů u prvoinstančního soudního rozhodování, konaného u okresních soudů, kdy se účastní projednávání méně závažných trestných činů s trestní sazbou 2-5 let a rovněž projednávání pracovněprávních sporů. U krajského soudu se přisedící účastní prvoinstančních jednání u trestných činů s dolní sazbou 5 let. Odvolání proti rozhodnutí první instance či po právní stránce složitější kauzy již ze zákona řeší senáty, složené výhradně z profesionálních soudců. Přisedící se

osobně účastní celého hlavního líčení, v němž spočívá těžiště celého soudního řízení⁴⁴. Během hlavního líčení, jenž probíhá před senátem za účasti obou procesních stran, jsou soudu předkládány veškeré shromážděné důkazy podporující obžalobu. Pro institucionalizovaný soudní proces v moderní společnosti jsou typické zásady ústnosti, přímosti a bezprostřednosti, jež dochází svého naplnění právě v rámci hlavního líčení. Přisedícímú je dáno zákonem právo klást se souhlasem předsedy senátu otázky účastníkům řízení, znalcům i svědkům. Přisedící tohoto svého práva však využívají málo, pouze v případech nějaké nesrozumitelnosti či nejasnosti ve výpovědi vyslychaného. Zajisté se nedá očekávat, že by přisedící prováděl souvislý výslech svědka – výslech svědka je především záležitostí té procesní strany, která jej na podporu svých tvrzení nechala před soudem slyšet, přičemž nejprve má svědek vypovídat vlastními slovy o tom, co k dané kauze může sdělit (co viděl, zažil, atd.). Pokud se ve výpovědi svědka před soudem během hlavního líčení objeví rozpory či nesrovnalosti vzhledem k jeho výpovědi během přípravného řízení, která je zaznamenána ve spise, položí mu doplňující otázku předseda senátu, který je zevrubně seznámen se všemi detaily soudního spisu. Přisedícímú je tedy zákonem dána možnost položení otázky, nicméně jeho role je spíše pasivní a spočívá ve vnímání a hodnocení veškerých důkazů, které jsou v rámci hlavního líčení před senátem provedeny oběma procesními stranami. Smyslem soudního procesu je zajistit všem členům společnosti právo na spravedlivý proces stejně jako právo na ochranu subjektivních zájmů a zákonem chráněných zájmů. Bohužel nelze sepsat takový zákon, který by taxativně vyjmenovával veškeré možné situace, které mohou v životě nastat, včetně konkrétních adekvátních sankcí⁴⁵. Proto zákon existuje v podobě, kdy například na úseku trestního práva je vymezeno společensky nežádoucí chování, za které je stanovena sankce v určitém intervalu dle stupně společenské nebezpečnosti činu. Senát tedy při svém rozhodování hodnotí veškeré důkazy, které byly provedeny během hlavního líčení. Hodnocení důkazů je volné, tedy právní normou není stanoveno, jak velkou právní sílu ten který konkrétní důkaz má. Senát důkazy hodnotí každý zvlášť i v souvislostech. Z toho vyplývá, že dva

⁴⁴ Pozn.: povinnost osobní účasti přisedícího po celou dobu trvání hlavního líčení je dána legislativně, z čehož je možné dovodit, že se přisedící má rozhodovat pouze na základě všech důkazů, které byly předloženy soudu během konání hlavního líčení. Povinnost seznámit se se soudním spisem ať už před zahájením hlavního líčení nebo v jeho průběhu není tedy přisedícímú zákonem dána.

⁴⁵ Pozn.: o toto se snažil již Napoleon ve svém Code civil, ovšem bez úspěchu.

různé senáty mohou stejnou věc posoudit rozdílně⁴⁶. Záleží tedy i na osobě toho, kdo v soudním řízení rozhoduje. Soudce je nadán mocí, díky níž na základě svého osobního zhodnocení provedených důkazů rozhoduje o osudu účastníků soudního řízení, přičemž svým rozhodnutím může zasáhnout do základních práv a svobod občanů⁴⁷. Tato moc může být jednotlivcem využívána až zneužívána. To je důvod existence senátů, kdy se tato moc dělí mezi předsedu senátu – profesionálního soudce a dva přísedící – laiky. Laičtí přísedící navíc do soudního jednání vnášejí další prvek, odlišný od profesionálního právního pohledu, který se s přibývajícím věkem ve funkci u soudce může projevit profesionální deformací⁴⁸, zatímco laičtí přísedící jsou zárukou co neobjektivnějšího posouzení všech rovin projednávaného skutku a vynesení přiměřeného rozsudku. V ustanoveních trestního řádu o postupu při hlasování je zákonodárcem pamatováno i na neovlivňování přísedících míněním profesionálního soudce, neboť jako první hlasuje nejmladší člen senátu, hlasují přísedící před soudcem, předseda senátu hlasuje až jako poslední. Hlas nejméně příznivý se přičítá k hlasu méně příznivému, což rovněž přispívá k objektivitě posuzování projednávaného skutku a ke stanovení přiměřeného trestu. I v oblasti pracovněprávních sporů mají laičtí přísedící své opodstatnění, jelikož jejich přítomností v soudním senátu je zákonodárcem poskytována zvýšená ochrana právům zaměstnanců, neboť zaměstnanci mají v zaměstnaneckém poměru slabší postavení než zaměstnavatelé. Justice prošla dlouhým vývojem, který ovšem zdaleka nelze považovat za ukončený. Od dob, kdy k odsouzení k trestu smrti stačilo křivé svědectví či zmanipulovaný nepřímý důkaz, se soudnictví vyvinulo až do dnešní podoby, kdy ze strachu před justičním omylem vítězí zásada „in dubio pro reo“⁴⁹ až příliš často. Nikdy nebude možné zákonem taxativně stanovit všechny situace, které mohou nastat. Právní teoretikové se budou přít a vytvářet různé názorové proudy právě tak, jak je to běžné i u ostatních společenských věd, ve

⁴⁶ Pozn.: přestože ČR patří mezi právní systémy kontinentální, které jsou charakterizovány nalézáním, nikoliv vytvářením práva, uplatňují se i u nás nálezy nejvyšších článků soudní soustavy jako návody pro soudy první instance jak v podobných případech postupovat v budoucnu

⁴⁷ Pozn.: procesní právo sice určuje závazná pravidla průběhu soudního řízení, včetně práv a povinností jednotlivých procesních stran, s nimiž se může každý občan ČR před zahájením soudního řízení seznámit, čímž je zákonodárcem sledována co možná nejvyšší míra objektivit a spravedlnosti, aby ve stejných věcech bylo postupováno stejně a v rozdílných věcech rozdílně. Tento zákonem zaručený a předem známý postup svědčí o spravedlnosti soudního procesu a zároveň přispívá k důvěryhodnosti právního státu. Přesto ve výsledku dva různé senáty mohou stejnou věc posoudit různě, záleží na osobním zhodnocení důkazů zúčastněnými soudci.

⁴⁸ Pozn.: profesionální deformace může mít podobu např. větší přísnosti vůči recidivistům, zapříčiněné rezignací na možnost nápravy recidivistů

⁴⁹ Pozn.: v pochybnostech pro obžalovaného (lat.)

kterých nelze zkoumaný jev přesně změřit či zvážit. Dokud dva různí právníci, či dva různé senáty budou moci stejné činy v rámci platné legislativy hodnotit různě a dokud právo bude v područí toho, kdo má moc, do té doby bude v právním řádu v zájmu demokracie, humanity, a co nejvyšší míry objektivity a spravedlnosti místo i pro laické soudce, resp. přísedící. I laičtí soudci přispívají k tomu, aby právo, které máme, se co nejvíce blížilo právu ideálnímu, ke kterému směřujeme a jehož se pokoušíme dosáhnout. Aby byl potenciál, který v sobě laický prvek v soudním rozhodování skrývá plně využit, je třeba se mu věnovat a snažit se z něho vytěžit co možná nejvíce. V rámci České republiky není potenciál přísedících beze zbytku využíván, proto byla autorkou výše navržena opatření, která mají přínosy laického prvku v soudním rozhodování maximalizovat.

9. Seznam použitých zdrojů

- ADAMOVIČ, K., Dějiny veřejného práva ve střední Evropě, Praha: C.H.Beck, 2007, 170 s. ISBN: 80-7179-282-9
- BALZER, J., PAVLÍK, P., Předpisy o soudech a o organizaci prací spojených s výkonem soudnictví: poznámkové vydání. Praha: Linde, 1999. 619 s. ISBN: 80-7201-131-6
- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, K., GRIVNA, T. a kol., Trestní právo procesní. 5.vyd. Praha: ASPI, 2008, 824 s. ISBN: 978-80-7357-348-5
- FIALA, J. a kol., Občanské právo. Praha: ASPI, a.s., 2006, 1000 s. ISBN: 80-7357-212-5
- KNAPP, V., Teorie práva, I.vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, 247 s. ISBN: 80-7179-028-1
- KOCOUREK, J., ZÁRUBA, J., Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, Praha: C.H.Beck, 624 s. ISBN: 80-7179-761-8
- MILOTÍNSKÁ, M., Úloha přísedícího v soudním senátu, ČZU v Praze, bakalářská práce, 2009, 46 s.
- SAHÁNEK, P., STAVINHOVÁ, J., Občanské právo procesní. 1.vyd. Brno: Doplněk, 1992. 162 s. ISBN 80-210-0395-2
- SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K., Soudnictví (historie, současnost a perspektivy), Praha, EUROLEX BOHEMIA, 2004, 592 s. ISBN 80-86432-65-3

STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P., Civilní proces a organizace soudnictví. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita: Doplněk, 2003. 660 s. ISBN 80-210-3271-5 (Masarykova univerzita). ISBN 80-7239-155-0 (Doplněk).

ZOULÍK, F., Soudy a soudnictví, 1.vyd., Praha: C.H.Beck: SEVT, 1995, 263 s. ISBN 80-7179-005-2

Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přísedícího, ve znění vyhlášky č. 313/1995 Sb.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Internetový zdroj:

Ottův slovník naučný (heslo porota) dostupný z: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/318598-porota>, citováno 20.3.2009

Landgericht Osnabrück, Schöffe, [online], http://www.landgericht-osnabrueck.niedersachsen.de/live/live.php?navigation_id=22484&article_id=80362&psm_and=157, citováno 5.3.2011

Zákon č. 385/2000 Z.z. [online] dostupný z: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_direct_search_fr0.asp, citováno 28.6.2010, <http://www.ja-sr.sk/node/662>, citováno 5.3.2011

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky 599/2002 Z.z. o náhradách za výkon funkcie príslušného, [online], <http://www.zakon.sk/Main/lwDefault.aspx?Template=lwTArticles.ascx&phContent=%7e%2fZzSR%2flwFulltext.ascx>, citováno 5.3.2011

Zákon č. 757/2004 Z.z., [online] <http://www.ja-sr.sk/node/658>, citováno 5.3.2011

Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, [online], dostupný z <http://www.zakony.sk/Main/lwDefault.aspx?Template=%7e%2fMain%2flwTArticles.ascx&phContent=%7e%2fZzSR%2flwFulltext.ascx&LngID=0>, citováno 5.3.2011

Zbierka zákonov č.543/2005 Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy, [online], <http://www.zakony.sk/Main/lwDefault.aspx?Template=%7e%2fMain%2flwTArticles.ascx&phContent=%7e%2fZzSR%2flwFulltext.ascx&LngID=0>, citováno 5.3.2011

Gerichtsverfassungsgesetz (GVG), [online] http://www.jusline.de/index.php?cpid=f04b15af72dbf3fdc0772f869d4877ea&law_id=11, citováno 7.3.2011

Deutsches Richtergesetz (DRiG), [online], [http://www.jusline.de/Richtergesetz_\(DRiG\)_Langversion.html](http://www.jusline.de/Richtergesetz_(DRiG)_Langversion.html), citováno 7.3.2011

Strafprozessordnung (StPO), [online], [http://www.jusline.de/Strafprozessordnung_\(StPO\)_Langversion.html](http://www.jusline.de/Strafprozessordnung_(StPO)_Langversion.html), citováno 7.3.2011

10. Přílohy

Vážená paní přisedící, vážený pane přisedící,
do rukou se Vám dostává krátký dotazník, jenž je součástí mé vysokoškolské diplomové práce na téma „Úloha laického prvku v soudním rozhodování“. Cílem tohoto anonymního dotazníku je dát prostor Vám, přisedícím Okresního soudu v Chebu, pro vyjádření svého názoru na problematiku přisedících a jejich role v soudním rozhodování. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více jak 10 minut času a Váš názor je důležitý pro dosažení co nejvyšší objektivity a kvality diplomové práce. První stranu dotazníku tvoří otázky identifikační, které mají za úkol popsat strukturu přisedících Okresního soudu v Chebu. Druhá strana dotazníku se pak skládá z otázek týkajících se samotného výkonu funkce přisedícího. Převažují otázky uzavřené, kde máte na výběr z několika variant odpovědí; odpověď volíte zaškrtnutím příslušného políčka. Tři otázky jsou otevřené, tedy je očekáváno Vaše vlastní písemné vyjádření a nejste omezováni žádnými variantami odpovědí. Vyplněný dotazník prosím v přiložené obálce co nejdříve zašlete zpět nebo doručte na podatelnu Okresního soudu v Chebu. Předem děkuji za Vaši ochotu a Váš čas věnovaný vyplnění dotazníku.

Bc.Monika Milotínská

DOTAZNÍK

Jste: muž žena

Do jaké věkové kategorie patříte?

- 30 – 39 let
- 40 – 49 let
- 50 – 59 let
- 60 – 69 let
- 70 – 79 let
- 80 let a více

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen
- vyučen s maturitou
- úplné střední odborné s maturitou
- úplné střední všeobecné s maturitou (Gymnázium)
- vyšší odborná škola (DiS.)
- vysokoškolský bakalářský studijní program ukončený státní závěrečnou zkouškou (Bc.)
- vysokoškolský magisterský studijní program ukončený státní závěrečnou zkouškou (Mgr.)
- vysokoškolský magisterský program (MUDr., JUDr., Ing.)
- vysokoškolský doktorandský program (Ph.D., Dr.)

Jaká je Vaše pozice na pracovním trhu? Jste:

- zaměstnanec (v pracovním, resp. služebním poměru)
- OSVČ
- žena/muž na mateřské dovolené

- starobní důchodce
- invalidní důchodce
- v domácnosti
- nezaměstnaný (tzn. vedený v evidenci Úřadu práce)

Jak jste se dozvěděl o možnosti vykonávat funkci přisedícího u Okresního soudu v Chebu?

- inzerát
- od známé/známého
- jinak (napište jak).....

Jak dlouho vykonáváte funkci přisedícího?

- 0 – 4 roky
- 5 – 8 let
- 9 – 12 let
- 13 – 16 let
- 17 – 20 let
- 21 let a více

Na jakém úseku, resp. v jakém senátu jste jako přisedící zařazen/zařazena?

- pracovněprávním
- trestním

V čem spatřujete úlohu přisedících v soudním rozhodování?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Proč Vy osobně vykonáváte funkci přisedícího?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....

Co ovlivňuje Vaše rozhodnutí před hlasováním senátu o rozsudku?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Připravujete se na výkon funkce přísedícího po stránce odborné?

- ano – studuji knihy s právní tematikou, zákony, judikáty, apod.
 ne

Privítal byste možnost účastnit se školení přísedících, které by bylo organizováno soudem?

- ano
 ne

Jako přísedící máte právo se souhlasem předsedy senátu klást během hlavního líčení otázku.

- můžete se ptát na cokoli, co souvisí s předmětem dokazování
 můžete se ptát na cokoli, co souvisí s předmětem dokazování, ovšem nepřipustné je ptát se tak, aby byla v otázce naznačována odpověď či předstírající či klamavé okolnosti
 můžete se ptát na cokoli, co souvisí s předmětem dokazování, podstatný je obsah otázky, nikoliv její forma.

Chcete zjistit, zda poškozený je schopen identifikovat pachatele, se kterým se setkal v noci na lesní cestě, kde jediným zdrojem světla byly rozsvícené světlometry jeho vozu. Jak musí být formulována Vaše otázka?

- Jistě se shodneme na tom, že pokud jste stál vzadu za autem a obžalovaný k vám přistoupil rovněž zezadu, nemohl jste obžalovanému pro nedostatek světla vidět do tváře?
 Viděl jste pachatele do tváře?